

48
2003

VADON

természet • kaland • tudomány

2002/6. szám 396 Ft
Előfizetőknek: 330 Ft

A SZERETET RABSÁGÁBAN?

A nagy utazás

Kis állat – nagy gond

A társállatok házasítása

20026

9 771586 043002

Rippl-Rónai József: Kalitkás nő, 1892

Az emberlakta világ alapvető készítése ősidőktől fogva, hogy keressük az állatok közelségét. Jó érzés magunk mellett tudni valakit (valakiket), aki él, lélegzik, viselkedik, és mégis olyan gyökeresen más, mint mi. Keressük a közelségüket, mert jó megsimogatni, mert érzelmeket mozdítanak meg bennünk, vagy csak egyszerűen csodáljuk a szépséget, az izgalmasra formatervezett alakot, színeket...

Tartjuk őket – de hogyan? Mert az önmagában kevés, hogy nekünk jó a létezésük! Cserébe azért a sok jóért, amit kapunk tőlük, figyelni kell rájuk: úgy tartani az életterünkben, ahogy az nekik is megfelel. Így tisztességes a játék.

M. Zs.

Útlevél a jövőbe 2.

Valamikor réges-régen a farkasok törzsfejlődése végérvényesen két ágra szakadt: egyik részük megmaradt büszke vadállatnak, s ma rezervátumokba visszaszorulva vívja harcát a fennmaradásért. A többiek az emberrel szövetségre lépve kutyává váltak, s azóta meghódították az egész világot.

Ma a domesztikáció új korszakát éljük, s azok az állatok, amelyek alkalmasnak bizonyulnak az együttélésre, genetikailag talán ismét sikeresebbnek bizonyulnak majd, mint vadnak maradó társaik. Egy azonban bizonyos: az utaknak ismét ketté kell válniuk, különben az embernek a társállatok által okozott lelki haszonért az árat a természet fizeti meg.

„Lakótelepi kenguru” – nemrégiben meglepve olvastam e feliratot egyik állatkereskedésünk ajánlatában. Ez meg mi a szösz? Nem kellett sokáig nyomoznom, hogy megtudjam: Derbykengururól van szó, amely állítólag erkélyen is tartható. Nos, bizonyára tartható – de hogy jól is érzi magát, azt már nem szavatolom.

Állatkereskedéseinkben az utóbbi időben egyre több „extra” állat jelenik meg: bájos prérikuttyák néznek szemközt az érdeklődőkkel, sehyemmajmok ugrálnak üvegvitrinjukban, és persze ott vannak a nagy testű papagájok, főleg a kakaduk, amelyek már csaknem minden sarki állatüzletben jelen vannak.

Külföldi útjaimon minden utamba eső állatkereskedésbe betérek. Az árakat jó magyarosan átszámítom, és megállapítom, hogy fenemód magasak (legalábbis a mi fizetésünkhöz). Emellett elámulok a szakkönyvkinálattal és a boltos szakértelmű látvánnyal. Ami azonban menten feltűnik – lehetek Svédországban vagy Dániában, a szomszédos Ausztriában vagy akár a nem éppen szomszédos Ausztráliában –, hogy az igazán kényes, különleges fajok egyszerűen hiányoznak a kínálatból. Nincsenek majmok, nagytestű papagájt alig látni, és még számos, nálunk azonnal megvásárolható állat hiányzik az üzletekből, holott tartásukra egyértelműen nagy az igény ott is. Az ok egyszerű, s a receptet itthon is jó volna átvenni. A „nem mindennapi” állatokat katalógusból lehet megrendelni, és – az előleg befizetése után – hamarosan meg is érkezik a kifogástalan kondíciójú állat, egyenest a tenyésztőtől!

Hogy ez miért jó? Mert egészen addig, míg az új gazdához eljut az állat, jó kezekben, stresszmentes környezetben él, nem zaklatja tömérdék érdeklődő. S ami még fontosabb: csábító látványával senkit sem befolyásol. Senki sem mondja hirtelen felindulásból, hogy „nekem ez kell”: csak az veszi meg, aki utánanézett igényeinek, és aludt is egyet a választásra.

Talán még néhány év, és nálunk is olyan állatkereskedések lesznek, ahol alig van állat: erre utal, hogy a fentebb említett kenguru sem volt ténylegesen látható az üzletben. A következő lépés az, hogy a katalógust böngésző vevő hiteles tájékoztatást kapjon. A lakótelepi erkélyeket illetően is.

8 A fehéregert is meg lehet siratni

Közkeletű vélekedés, hogy a kedvenc állatok tartása iránt mutatkozó igényt a természettől való elszakadás szüli meg a betonrengetegbe kényszerült város-lakóban. Ám a kutató, aki eljut a Föld még csaknem érintetlen zugaiba, szembesülhet azzal a ténnyel, hogy a „kedvtelésből tartott állat” a háborítatlan vadon mélyén sem ismeretlen fogalom. Az őállapotban élő emberek is szomjaznak az állatok közvetlen közelségét, s gyakran mély érzelmi kötődésük alakul ki szőrös, tollas kedvenceik iránt.

Öt betű a vadonért 36.

Az egzotikus élőlények iránti vonzalom sajátos ellentmondás létrehozója: a felelőtlen vagy egyszerűen tudatlan állatbarát könnyen válhat részesévé a természet kizsákmányolásának. A nemzetközi állatpiac zezugos útvesztőjében a helyes útírányt jelképes tábla jelzi, melyen öt betű olvasható: C.I.T.E.S. A veszélyeztetett állat- és növényfajok kereskedelmét szabályozó Washingtoni Egyezmény végrehajtásában Magyarországnak kiemelt szerep jut, mivel hazánk Nyugat-Európa kapujában fekszik, így gyakran érinti az állatcsempészek útvonala.

A „hagyományos” háziállatok köre talán félszáz tagot sem számlál: miután az igavonástól az étkezési célokon át a kártevőirtásig minden elképzelhető célra sikerült megtalálni és tökéletesen alkalmassá tenni a megfelelő fajt, több ezer éven át szinte teljesen szünetelni látszott a házasítás folyamata. Az utóbbi évszázad során azonban a korábbiak mellett kibontakozott egy újfajta hasznosítása is az állatvilágnak: a „lelki haszon”. És kezdetét vette a második nagy házasítási hullám: a társállatok domesztikációja

ÚTLEVÉL A JÖVŐBE

A társállatok domesztikációja

Ara csak egy van: vadon befogott papagájjal sohasem lehet ennyire közvetlen, meghitt kapcsolatot létesíteni

A szivárvány minden színében: a hullámos papagájnak számtalan tenyésztőváltozata ismert

Gör Andrási felvételei

*K*edvtelésből tartott állat – hivatalos szövegekben mindmáig e megnevezéssel illetik azokat az állatokat, amelyeknek tartásából nem származik kézzelfogható haszon: igát nem húznak, húsukat nem eszik, tejüket nem isszák, gyapjukat nem nyírják, csontjukból enyvet nem főznek. De vajon valóban pusztán kedvtelés-e ezeknek az állatoknak a tartása, vagy több annál? Ha kedvtelés: bizonyos-e, hogy e kedvtelésből nem származik haszon? És ha származik: megengedhető-e, hogy e haszon árát az ember kedvtelése céljából tömegével fogságba ejtett állatok formájában a természet fizesse meg?

A disznó lelke

Hogy a parasztember örömet leli-e az állattartásban, azon soha senki nem gondolkozott el: a háziállatok történetére évezredek óta rányomta bélyegét a haszonelvűség. Fájdalom kimondani, de európai típusú társadalmunk a kizsákmányoláson alapszik – bármikor, bárkinek a kizsákmányolásán, jelen esetben az állatokén. Fel sem merül, hogy a disznót nem csak azért tarthatjuk, hogy megegyük: létjogosultságát csakis szalonnaként nyerheti el. Hogy mielőtt ez az átlényegülése bekövetkezne, milyen kapcsolata van a gazdájával, az pusztán felesleges csipkének tűnik. Pedig bármilyen furcsának, sőt, egyenesen nevetségesnek hat is egyesek szemében az Európai Unió azon előírása, hogy a gazda naponta és egyenként legalább néhány másodpercet töltsön az állat jó közérzetének ápolásával, tény, hogy amíg a nagyüzemi húsgyárak el nem homályosították az ember és állat közötti, jóllehet érdekeken alapuló, de mégis meghitt kapcsolatot, a hízőnak bizony mindig is kijárt néhány jó szó, egy

kis vakargatás. És hogy ez nem csupán az állat lelkének fontos, hanem az emberének is, arra csak akkor derül fény, amikor hirtelen feleslegessé válik, megszűnik ez a látzólag kényszer szülte, egymásra utaltságon alapuló együttélés.

Állatok önmagukért

Ha értő szemmel vizsgálódunk a kultúrtörténet tárgyi és írásos emlékei között, figyelmesek lehetünk arra a tényre, hogy amint a társadalom szélesebb rétegei bárhol és bármely korban függetlenné váltak a haszonállattartás kényszerétől, azonnal felütötte a fejét a társállattartás. A gazdálkodó, aki egész napját a lovak vagy a juhok társaságában tölti, nem feltétlenül érzi szükségét annak, hogy lakásába hazatérve újabb szőrös vagy tollas jószág várja, ám az állatoktól elszakított polgárok igen nagy részében sürgető igény jelentkezett az állatok társaságára már az ókorban is. A görög és római városok házaiban gyakori lakó volt a macska, anélkül is, hogy a gabonaraktárakat kellett volna félteni a rágcsálóktól, egyes parányi ölebek múltja több ezer évre tekinthet vissza, és egy-egy egzotikus, tarka tollú papagájért mesés summás fizettek az arisztokraták. Ha végigtekintünk a történelmi korokon és az emberek életében előforduló helyzeteken, mindenütt találkozhatunk a semmilyen mérhető hasznot nem hajtó, mégis megkülönböztetett figyelemben részesülő élőlényekkel, a főúri háztartások majmocskaiktól a kalózhajó korlátján tollászkodó papagájon át a lóvészárkok kabalaállataiig.

A macska és a vérnyomás

Ezeknek az állatoknak egyetlen feladata volt csupán: a gazdájuk jó közérzetének biztosítása, pusztán létezésük által. Akkor

Ellenségből jóbarát: a rettegett vándorpatkány leszármazottai kezés lakótársá szelidültek

még nem tudtuk, de mára bizonyosságot nyert, hogy az állatok közelsége nyugtató hatással van az emberre. A macska simogatása közben csökken a vérnyomás, a kutya sétáltató könnyebben elkerüli az infarktust, az akváriumban sürgő-forgó halak nézése nyugtatja az idegeket, és akinek naponta gondoskodnia kell akár csak egy kis papagájról is, az soha nem érzi feleslegesnek magát az életben. A társállatot tartó embereknek jobb a kilátásai a hosszú életre, mint azoknak, akik zárva tartják otthonuk kapuit az élővilág nagykövetei előtt. Gyermkeinkben a kedvenc állat felébreszti a felelősségtudatot, rendszeresre és toleranciára neveli őket, az idős korukra magukra maradt emberek számára pedig az egyetlen lakótársat jelentheti, akihez bármikor szólhatnak, aki mellettük szuszog, lélegzik a szobában. Korunkban, amikor egyre inkább kezdünk odafigyelni a nem közvetlenül, anyagiakban mérhető értékekre is, nem mondhatjuk többé azt, hogy a társállattartás pusztán úri passzió, haszontalan kedvtelés.

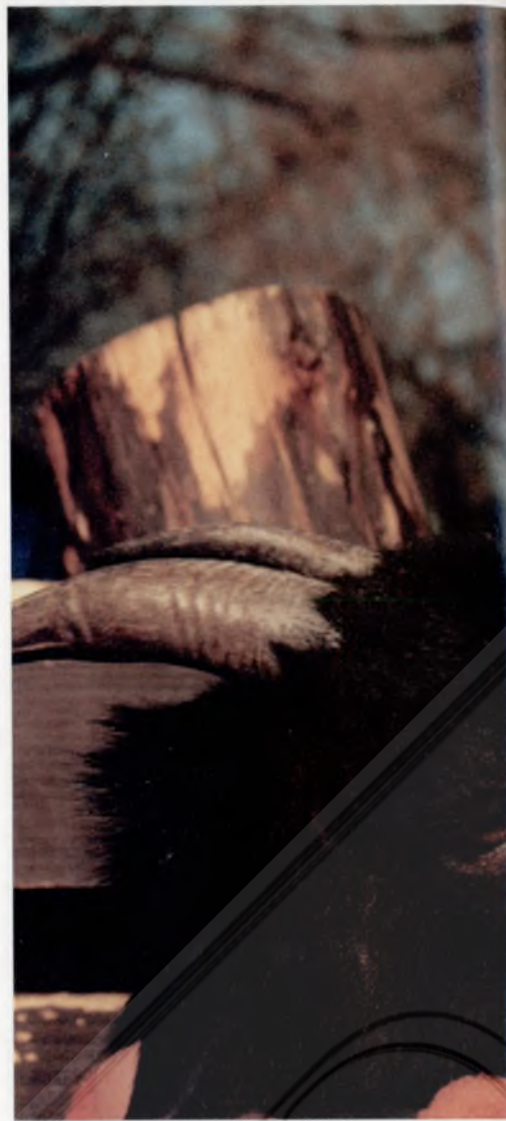
Volt nekem egy kecském

Aki tanyán nő fel, az magától értetődően úgy emlékszik vissza a házőrző ebre vagy a cirmos cicára, mint legkedvesebb játszópajtására. Még a falura csupán nyaralni járó első generációs városiakok is őrizgetnek kedves emlékeket kisbárányról, kendermagos kakasról vagy a nagyapjuk lováról. A parasztudvaroktól végérvényesen elszakított városi gyerek életéből azonban hiányoznak ezek az élmények. Sokatmondó tény, hogy az iskoláskorú gyerekek között gyakorlatilag nincs olyan, aki ne szeretne valamilyen állatkát tartani. Bizonyos tehát,

hogy természetes késztetésünk van az állatokkal való közvetlen kapcsolatteremtésre, amelyet racionálisnak tűnő érvek hatására, félig-meddig tudatosan sokan elnyomnak magukban későbbi életük során, amíg saját gyermekeik nem szembesítik őket újra az állattartás vágyával. A hagyományos háziállatok legtöbbször azonban alkalmatlannal bizonyult arra, hogy az ember a lakásában tartsa őket: túlságosan nagyok, sokat fogyasztanak, hangosak, szagosak, nyomukban sok szennyeződés keletkezik. Ahogy a városiak emberek személyes élettere egyre inkább beszűkült, egyre többen kényserültek lemondani még a kutya vagy a macska tartásával járó „kedvtelésről” is – szélsőséges példát jelentenek a japán nagyvárosok, ahol a lakások mérete közismerten kicsi, s ahol a kutyatartás egyszerűen tilos.

Miből lesz a házimókus?

Történtek ugyan kísérletek törpe méretű lovak, sertések kitenyésztésére, ám ezeknek szobában való tartása sohasem vált tömegjelenséggé. Helyette a figyelem új állatcsoportok felé fordult, amelyek alkalmasabbak a zárttér elhelyezésre, ráadásul a lakáson belül önállóan vagy egyéb alkalmatlanságban szálláshelyként el, így tevékenységük sokkal jobban kordában tartható, mint a szabadon „garázdálkodó” házikedvenceké. Az urbanizáció tehát megszülte az igényt az apró állatok tömeges domesztikációjára. A madarak, sőt egyes rágcsálók (például mókusok) lakásban való tartása, mint azt már láttuk, korábban sem volt ismeretlen jelenség, ám ezek legnagyobb részét csupán szelídített példányok voltak, nem pedig háziastított fajok. Egy állatfaj

domesztikációjáról ugyanis csak akkor beszélhetünk, ha szaporodását generációk során keresztül az ember irányítja és ellenőrzi, természetesen saját céljainak megfelelően. Ez értelem szerűen az állat eredeti tulajdonságainak kisebb vagy nagyobb mértékű megváltozásával jár, hiszen az ember érdekei nem feltétlenül esnek egybe a természetes kiválasztódás szempontjaival. A házipapagáj a vadpapagájtól, a házikigyó a vadkigyótól ugyanabban különbözik, mint a házisertés a vaddisznótól: hogy ebben a formájában nem fordul elő a természetben.

Agárversenyből egérverseny

Az angol ipari forradalom után, amikor sokan cserélték fel vidéki életmódjukat a füstös bányavárosokkal, az agárverseny helyett az „egérverseny” jött divatba: a kicsiny rágcsálók céltudatos tenyésztése és az elért eredmények kiállításokon való összemérése lehetőséget biztosított a briteknek arra, hogy hódoljanak a nemzetükre hagyományosan jellemző fajtanemesítési és versengési szenvedélynek. A kis rágcsálók gyors és nagymérvű szaporodóképessége folytán rövid időn belül számtalan tenyészváltozat jött létre, melyek közül

Volt nekem egy kecském: a „hagyományos” háziállattal egyre kevesebb gyerek kerülhet kapcsolatba

később az albinó forma a világ legerősebb kísérleti anyává, így valódi hásonállattá is vált. A XX. század derekán aztán az egeret háttérbe szorította az akkor új felfedezettnek számító (és időközben a természetből szinte teljesen kipusztult) aranyhörcsög, majd következtek egyéb rágcsálók is, s ma se szeri, se száma a kisemlősök háziastított változatainak, melyek színük, szőrtípusuk, olykor méretük, és – bár ez első pillantásra kevésbé feltűnő – sokszor viselkedésük tekintetében is számottevően különböznek vadonélő őseiktől. Ezzel párhuzamosan megsokszorozódott a legnépszerűbb díszmadarak tenyészváltozatainak száma is, s a már évezredek óta ismert és tenyésztett aranyhal mellé is számtalan faj került fel a háziastított díszhalak listájára.

Csúf békából díszállat

Az utóbbi néhány évtizedben egyre több figyelem fordult olyan állatcsoportok felé, amelyeknek házikedvenceként való gondozása korábban képtelen gondolatnak tűnt volna. A hullók, kétéltűek és ízeltlábúak népszerűségének növekedését két különböző ok egybeesésére vezethetjük vissza. Egyrészt sokat változtak az európai ember

Gör András felvétele

„Posztumusz karrier”: a természetből csaknem teljesen kipusztult csínásilla társállatként fényes jövőnek néz elébe

Balogh Zoltán felvétele

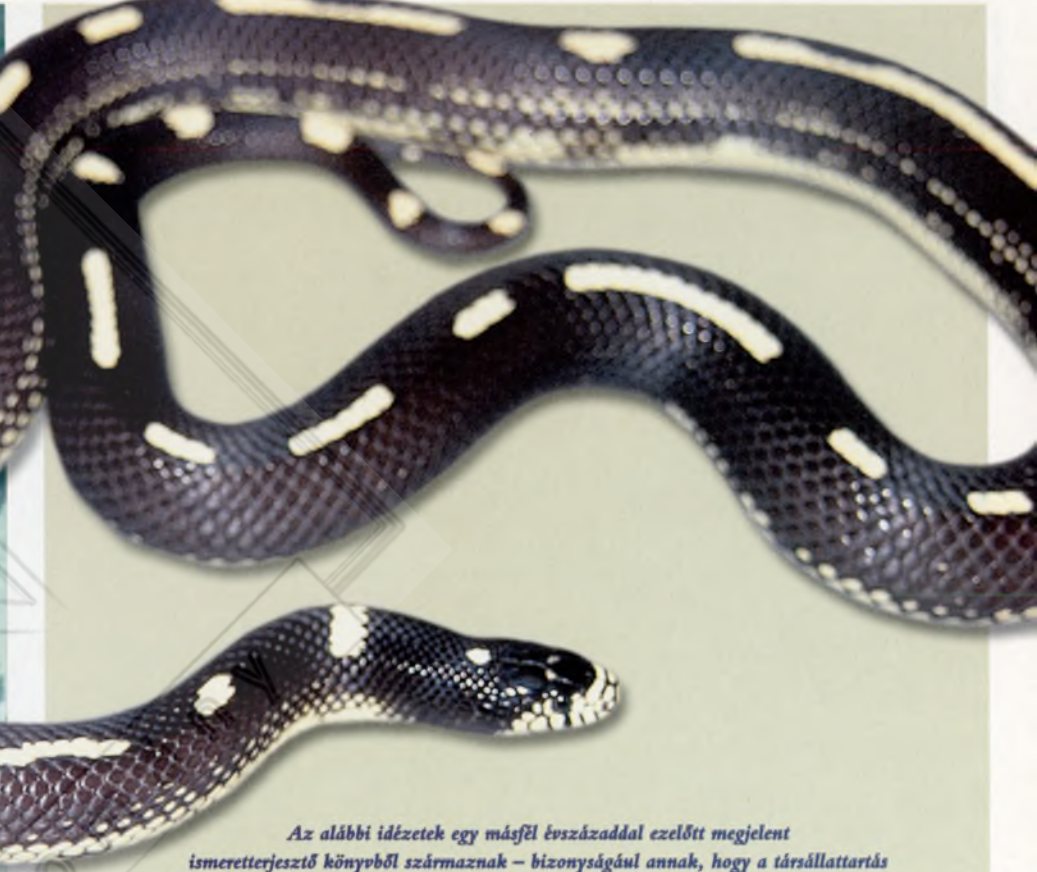
retterjesztés hatásának, de nem kis mértékben a sajátunktól különböző létformákkal (állatokkal, idegen civilizációkkal, kisebbekkel vagy akár földönkívüli lényekkel) szembeni tolerancia általános növekedésének is. Van azonban egy sokkal gyakorlatiasabb oka is a terráriumi állatok térnyerésének: kisebb mozgásigényüknek és lassabb anyagcseréjüknek köszönhetően elhelyezésük esztétikusabb formában valósulhat meg, napi ellátásuk pedig kevesebb terhet ró gondozójukra, mint a madaraké vagy kisemlősöké, ugyanakkor mégis személyesebb élményt nyújtanak, mint az akváriumi halak. Ezeknek az állatoknak a beszerzése nagyon sokáig szinte kizárólag a vadonból történt, ám az egyre gyakoribb szaporítási sikerek és a kígyók, gyíkok, sőt pókok mesterségesen kitenyésztett, olykor hibridizált változatai előrevetítik háziastításuk folyamatának beteljesedését.

Voltak, akik ellenálltak

A ma még szokatlannak számító társállatok térhódítására tehát nem úgy kell tekinteni, mint külön állatbarátok úri hóbortjára, hanem úgy, mint a domesztikáció új hullámára, amit az állatoknak szánt új feladat, illetve az állattartás környezeti feltételeinek megváltozása gerjesztett. A városiak társadalomban az állatokkal való kapcsolat hiánya olyan űrt hozott létre, amely számos állatot szippantott magába a vadonból. Ez nem volt másképpen az első nagy hullám, a haszonállatok háziastítása során sem, csak akkor kevésbé aggódott az emberiség a vadon sorsáért. A folyamat azonban akkor sem folytatódott a végtelenségig: egyes fa-

Új jöszög születik: a kígyók, pókok és egyéb terráriumi állatok tenyésztőitől származó állatok kialakulása a háziállat-tenyésztés kezdetét jelzi

Az alábbi idézetek egy másfél évszázaddal ezelőtt megjelent ismeretterjesztő könyvből származnak – bizonyosságul annak, hogy a társállattartás igénye jócskán megelőzte a városi betontengerek létrejöttét

...A kínaiak és más ásiak minden évben fog-
nak papagájfiakat , azokat tartják egy ideig ,
aztán ha feles számmal vannak , piacra viszik
eladni . Az ott lévő európaiak megveszik azo-
kat , kihozzák Európába 's itt eladják ahoz
képest , millyenek , nagyok vagy kicsinyek ,
fiatalok vagy vének , szépek vagy nem szépek
, igen drágán . Az ázsiaiak gyakran olly gono-
szok , hogy kifestik a' nem igen szép papagá-
jokat , hogy azokért több pénzt kaphassanak .
„Mi az ára egy szép fiatal papagájnak ?”
Harmincz – negyven ezüst forint , 's ha már
szelid 's valamennyire szólalni is tud , nyolcz-
van , kilenczven , sőt száz ötven és több is...

őket nem tanácsos , mert így nemcsak az asz-
talokat , almáriumokat , ablakokat , hanem
ruhákat is , sőt mind azt , a' mit találnak ,
megrágnák és elmozsolják 's utoljára mégis
elillantanak...

...Egyiptomban a' fürkészpetymeget vagy ich-
neumont megszelidítik , 's macska gyanánt
tartják a' házaknál , t. i. egereket és pat-
kányokat fogatnak vele . Vannak olly emberek
, kik annak szelidítésével foglalatalkodnak , 's
vásárra viszik . De ezeknek sokkal nagyobb
kedvök és hajlandóságuk van a' ragadozásra ,
mint a' mi macskáinknak : mert bevadásszák
a' gyíkokat , kígyókat , békákat 's mind azt ,
valami élő állat csak elibök kerül ; sőt a' ku-
tyáktul , macskáktul és fiatal krokodiloktul
sem félnek ; hanem azokra ráütnek , meg-
nyomják 's megeszik...

...Egykor bizonyos parasztember egy kosár
körtét vitt ura nevével egy más urhoz , kihez
bemenvén két nagy majom jött szemközt vele
, kik aranyos kék ruhába voltak felöltözve és
kard is volt az oldalukon ; ezek neki estek a'
kosárnak , kikapkodván abból néhány gyü-
mölcset . A' paraszt soha élteben illy állatokat
nem látván , levette előttök kalapját 's csak
tartotta nekik a' kosarat . Mikor aztán átadta
volna az urnak a' küldött ajándékot , ez kérdé-
tőle , miért nincs tele a' kosár ? Az együgyü
ember felel : hisz uram tele volt , de az urfiak
felét is kikapkodták...

...Ugy-e fiaim , ti is szeretnétek , ha illy lán-
czos , furcsa kis mókustok volna ? Én tudom
hogy szeretnétek , 's ebben kedveteket töltheti
egyszer valaki . De ökemök minden
faeszközöket összerágnak , valamit csak
megkaphatnak . Azonban unalmas zörgést is
csinálnak lánczaikkal ; szabadon hagyni pedig

Áttermesztett evolúció: az emberi szelekció szempont-
jai eltérnek a természetes kiválasztódás elveitől.
Így maradhatnak fenn olyan meghökkenítő mutációk,
mint a hólyagszemű aranyhal

jok megtapadtak az ember környezetében,
mások ellenálltak minden kísérletnek. Sok
hiábavaló próbálkozás után le kellett tenni
például Ázsiában a gepárd háziállatáról – a
kontinensről ugyanis elfogytak a befogható
példányok. De megmosolyognánk azt is,
aki ma elindulna vaddisznót fogni magá-
nak: felesleges, de lehetetlen is az első lé-
péstől végigjárni a domesztikáció évezre-
des útját. A tenyésztésnek a társállatok esetében
is ki kell váltania a vadonból történő
befogást: amelyik fajnál ez nem meg-
oldható, azt el kell engednünk magunktól,
nehogy az ázsiai gepárd sorsára jusson.

Ütleve a jövőbe

Azokat az állatokat azonban, amelyek a va-
dontól elszakadva, az ember oltalmában
szaporodásnak indulva új, háziállat popu-
láció alapjait vetették meg, nem tekinthet-
jük egyértelműen veszteseknek. Ellenke-
zőleg: az embernek hajtott lelki haszonért
cserébe olyan evolúciós előnyhöz jutottak,

amely a dolgok jelenlegi állása szerint egye-
dül biztosítéka lehet fennmaradásuknak.
Szemben azokkal a fajokkal, amelyek az
ember kapzsisága vagy akár pusztító felelőt-
lensége végleg eltörölt a Föld színéről, ezek
az élőlények nem vesztek el, csak megvál-
tozott körülmények között folytatják
törzsféjlődésüket. Történetük szép lassan
különválnak a természetben maradt társai-
kétől, de nem biztos, hogy nem ők lesznek
a sikeresebbek. Ha bolygónk sorsa a közel-
jövőben jelentős fordulatot nem vesz, szá-
molnunk kell azzal, hogy az evolúció fő
szelekciós tényezője a jövőben egyre in-
kább az emberrel való együttélésre való
képesség lesz. Mára kezd körvonalazódni,
hogy az újfajta hasznosításra, a társállat sze-
reprekörüre mely fajok bizonyultak alkalmas-
nak. Velük kell továbbindulnunk azon az
ösvényen, amelyen az elmúlt évtizedek
alatt megtették az első lépéseket.

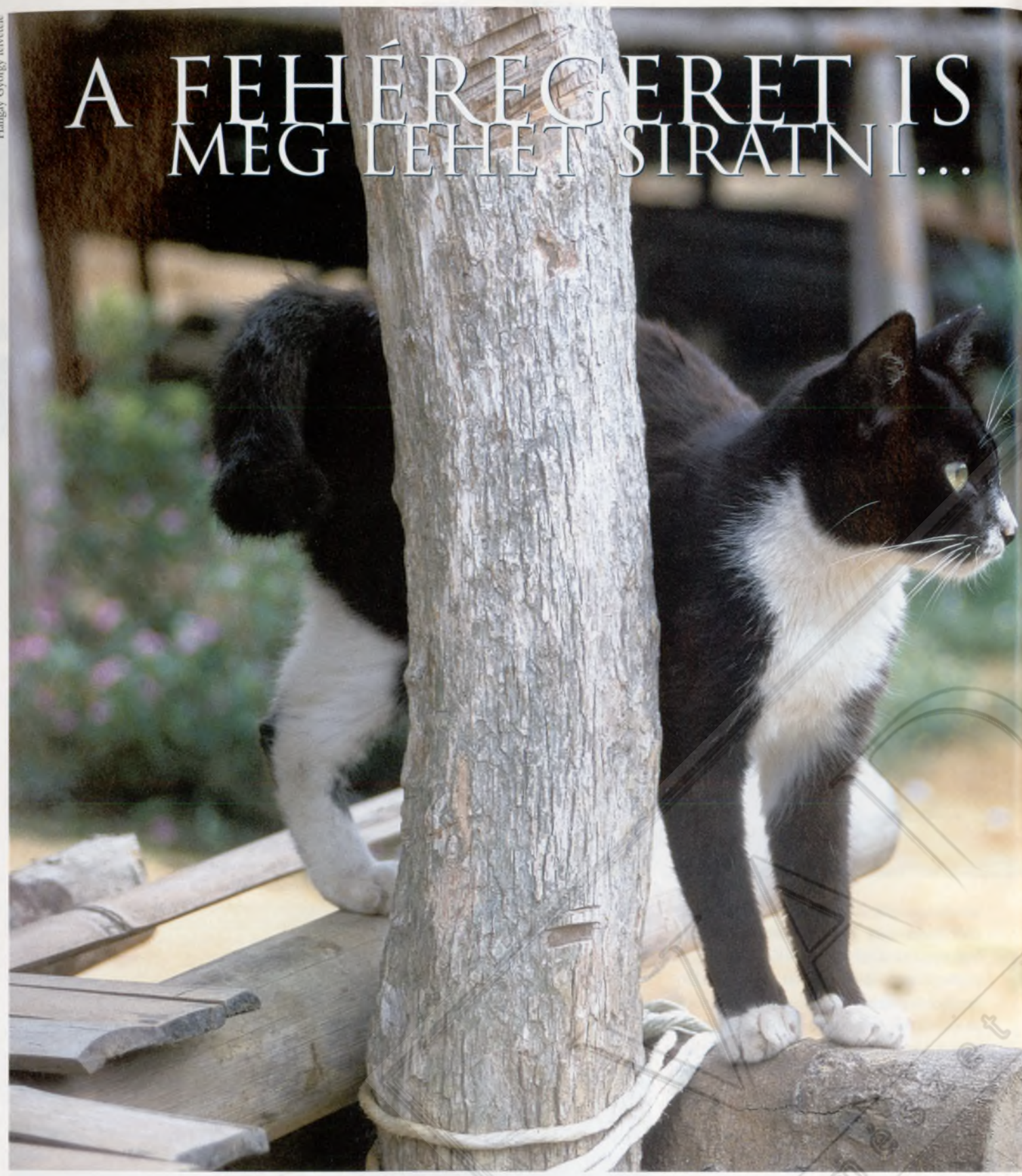
Mirtse Áron

...A' bolognai kis eb igen gyönyörű, kicsiny,
hosszu szőrű állatka , melyet némely em-
berek rendkívül nagyra becsülnék , 's mint öl-
ebet nagyon ápolgatnak .

Az oroszlánkutya is igen kicsiny furcsa állat-
ka , 's ezt is szintolly nagyon kedvelik az em-
bernek mint a' bolognai ebet . Oroszlánku-
tyának azért híják , mert a' nyakán levő
hosszu szőre ollyan mint az oroszlán serénye .
Valamennyi kutya közt legkisebb a' bolognai
ebecske , és a' szelindek legnagyobb . Amaz olly
kicsiny , hogy az ember köntöse zsebébe teheti
: ez pedig olly nagy , mint egy kis ló...

Raff György Természettörténeti
gyermekes' számára.
1846.

A FEHÉREGERET IS MEGLEHET SIRATNI...

Sokan úgy vélik, hogy ked-
venc állatot tartani luxus,
mondhatni, felesleges „úri
passzió” – talán éppen ezért
a humoristák kedvelt céltáblá-
ja a parányi ölebét babusgató
dáma. Van olyan elképzelés
is, hogy a „haszontalan”
állatok tartása nem más,
mint a fejlettebb társadalmak
dekadenciájának egyik jele.
Vajon valóban így van ez?
Tényleg csak mi, globálisan
elvárosiasodott vagy legalább
is városiasodó emberek táp-
lálunk túláradó érzelmeket
társállataink iránt?

Még a félnomád orang asli településen is megtalál-
ható a kisméretű, csonkafarkú maláj házimaeska

Az ember és állat közötti érdekmentes,
érzelmi kapcsolat nem kizárólag a mi
monopóliumunk. A természeti nép
legtöbbször meg találhatók az olyan álla-
tok, melyek valójában „feleslegesek”:
pusztán azért tartják őket, mert látványuk,
személyiségük – társaságuk – örömmel tölti
el őket. Az igazi társállatok az azokban a tár-
sadalomban találjuk meg, ahol a túlélésért
a természettel folytatott, nap mint nap

megismétlődő küzdelem jellemzi az életet.
Minden bizonnyal így volt ez már a törté-
nelem előtti időkben is, amikor az ősember
és a kutya kapcsolata létrejött. A múltba
csak a barlangfestmények és az ásatások le-
letei révén tudunk bepillantani, de a Föld-
dön itt-ott még fellelhető, hagyományos
körülmények között élő emberek és tár-
sállataik viszonyát az utazó természetbúvár
akár személyesen is megfigyelheti.

Vadásztárs és ágymelegítő
Az ősember és társállata közti kapcsolatot
legjobban talán az ausztráliai bennszülöttek
és a dingók példázzák. A hagyományos
életmódot folytató aboriginálok (manapság
már alig van ilyen) egyetlen társállata a fél-
vad dingó. Ez a szép, leginkább vöröses-
zsemlyeszínű állat tudományos szempont-
ból nézve nem is „igazi” kutya (*Canis lupus
familiaris*), hanem inkább közvetlen farkas-

leszármazott (*Canis lupus dingo*), mely sok
évezredes vándorútja során követte az
embert Ázsiából Ausztráliába. Vadásztárs
és hálótársa lett az embernek, szinte jószán-
tából. Eleinte nyilván csak a nomád benn-
szülöttek hátrahagyott ételmaradékain, le-
húsolt csontokon élt, s mintegy sereg-
hajtóként követte az embereket. Később
egy-egy jobb falat reményében egyre
közelebb merészkedett a tűzhöz, míg végül

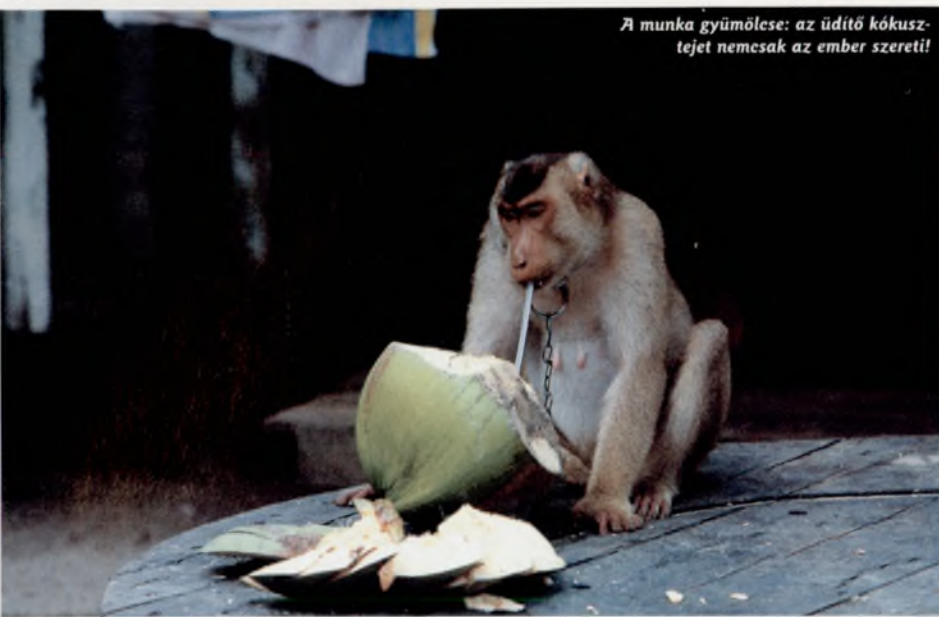

Kedvenc állatom: a sült malac!
Ez az új-guineai kislány testvéreként szereti malacát,
de ez nem fogja megakadályozni abban, hogy majd a
közelgő disznótör idején jóízűen falatozzon belőle!

is elismerte az embert, mint falkavezért.
Előbb-utóbb szinte nélkülözhetetlenné
vált a vadászatban, de a hűvös éjszakákon
fontos szerepet töltött be „ágymelegítő-
ként” is: gazdájával összebújva a két test
kölszönösen melegítette egymást. Annak
ellenére, hogy a dingó szívesen él szim-
biózisban a bennszülöttekkel, megőrizte
függetlenségét, meg tud élni az ember
nélkül is. Egész Ausztráliában (Tasmánia
kivételeivel) elterjedt, de fajtiszta génállo-
mányát veszélyeztetik az elvadult házi
kutya, melyekkel könnyen és gyakran
keresztkeződik.

Malac, mint kebelbarát
Új-Guineában is számos példáját láttam a
bensőséges kapcsolatnak ember és állat kö-
zött. A Sepik folyó menti Apangai faluban
házigazdám (ki saját bevallása szerint fiatal
korában emberevő volt) szép nemes papa-
gájt (*Electus roratus*) tartott. Ez a kedves

madár nem ismert ketrecet: teljesen
szabadon jött-ment a ház körül, és hamar
megbarátkozott velem is. Mint általában a
papagájok, kiváló hangutánzó volt, és
nagyon gyorsan megtanulta a néhányszor
megismételt szavakat. Rendkívül szórakoz-
tató volt hallani, amikor a tölem tanult
magyar szavakat ismételtette gazdájának.
Új-Guineában az ember-állat kapcsolat-
nak van egy érdekes változata is. A sertés
(*Sus scrofa*) nagy dolog arrafelé: státusz
szimbólum, fizetőeszköz, és természetesen
élelemforrás is. Ebből kiindulva a bőséges
szaporulat valóságos áldás, s a malac nagy
becsben tartott kincs, főleg ha ráadásul egy
nagyra becsült kedvenc disznótól származik.
Gyakran mesélik, hogy egy-egy nehe-
zebben fejlődő malacot a ház asszonya
„örökbefogad”, saját csemetéjeként kezel.
Mehökkenítő látvány az új-guineai mama,
ki egyik mellével gyermekét szoptatja, a
másikkal pedig kedvenc malacát! Igazán

A munka gyümölcse: az üdítő kókusztejet nemcsak az ember szereti!

Bármilyen nagy becsben tartott kedvenc állat a dayakok harci kakasa, az életre-halálra folyó gladiátorharcban életét veszítheti

Munkatárs, rabszolga vagy házikedvenc? A maláj gazdának a kókuszszedő makákó talán egyszerre jelenti mindhármát. De ki kérdezte a majmot?

Munka után kényelmesebb kerékpáron közlekedni, mint gyalogosan!

A szegény, láncravert majom feladata a házörzés az őserdei jahai tanyán

meghiitt kapcsolat alakul így ki ember és állat között, ám mindez szertefoszlik, amint az örökbefogadott sertésgyermek eléri a vágósúlyt...

Munkatárs vagy rabszolga?

Érdekes módon az ember legközelebbi rokona, a majom a legritkább esetben válik ideális társállattá. A kapcsolat talán akkor a legjobb, ha kölcsönös érdekek fűződnek hozzá. Jó példa erre a Malajziában itt-ott még látható kókuszszedő majom és gazdája közötti viszony. A kókuszpálma több emeletnyi magasra is megnő; törzse sima, felmászni rá komoly sportteljesítmény, s meglehetősen veszélyes. Így hát érthető, hogy praktikusabb egy majmot felküldeni a kókuszdióért. De nem akármilyet, mert a félig érett diókat – ezek nedve keresett piaci cikknek számító „kókusztej” – szívós szálak kötik a fához, melyeknek eltépé-

séhez nagy erő kell. Általában az ott élő legnagyobb fajt, az emsemakákót (*Macaca nemestrina*) használják erre a célra. A makákó azonban nem igazi társállat: inkább rabszolga, s amint teheti, ellenszegül gazdájának. Mivel meglehetősen hirtelen haragú, szeszélyes és roppant erős, nagyon veszélyes lehet. Ritka esetnek számít, amikor

kölcsönös vonzódás tapasztalható majom és ember között.

Gladiátor a fazékban

A borneói Sarawakban törvény tiltja ugyan a kakasviadalt, ez azonban a legcsekélyebb mértékben sem zavarja az iban vagy a beduyu törzsekhez tartozó bennszülötte-

viadorok közeli rokonai az őshonos bankivatyúknak (*Gallus gallus*). Gazdáik a legnagyobb figyelemmel kísérik fejlődésüket; szeretettel simogatják, masszírozzák őket, gyakran órákon át. Válogatott finomságokkal kedveskednek nekik, s úgy láttam, hogy mindezt nemcsak azért, mert egy-egy ilyen kakas komoly értéket képvisel, hanem azért is, mert őszinte vonzalmat éreznek a dőlceg madarak iránt.

Amikor azonban eljön a nagy nap, s tettekkel is bizonyítani kell, melyik a legkiválóbb kakas a porondon, félreteszik az érzelmeiket: következik a küzdelem. Egyes vidékeken, mint pl. Indonéziában (még a békeszerető emberek lakta Bali szigetén is) 8–10 cm hosszú, borotvaéles töröket kötöznek a kakasok sarkantyújára. A viadal általában gyorsan lezajlik, s ahol töröket is használnak, ott többnyire az egyik fél – de gyakran mindkettő – halálával végződik. A csatában elhullottak a fazékban fejezik be – a szomorú gazda és családja így vigasztalja magát a veszteség miatt...

Társ vagy státuszszimbólum?

Kétségtelen, hogy a kutya és a macska az ember legelterjedtebb társállata világszerte. Jóformán mindenütt megtaláljuk ezt a két állatot, ahol emberek élnek, s a legtöbb társadalomban nem csak kedvencként tartják őket számon, hanem igazi társként a munkában, a minden napi életben. Főleg a kutya az, mely igazi társává vált az embernek. Bizonyos területeken, mint pl. a bűnüldözés, mentés, vagyonőrzés, a kutya szinte nélkülözhetetlen segítőtárs, míg egy jó egerésző macskánál jobb „raktárost” nem is kívánhatnánk.

Az a tény, hogy a fejlettebb országok városi környezetében a kutyák és macskák számtalan, munkára sohasem fogott fajtáját tenyésztik nagy gonddal és hozzáértéssel,

arra mutat, hogy ezeknek az állatoknak jó része státuszszimbólummá alakultak át. De igazi barátaivá is váltak az embernek, sok esetben családtagként kezelve, magányosok esetében akár az élettársat pótolva. Ugyanakkor sok más állatfaj is kedvencé, társállattá vált. Nem egy ezek közül kissé meglepően hatott, főleg kezdetben. Ebbe a kategóriába tartoznak a pórázon vezetett gepárdok, a hátsódudvarban tartott oroszlánok, medvék – de a punk-kultusz idején elterjedt „ölbepatkányok” is, melyek ugyancsak bizzar hatást keltenek, amint gazdáik rongyai között vagy fantáziafrizuráiban játszadoztak.

Egyoldalú vonzalom

Ezeknek az állatoknak legtöbbször valójában nincs okunk társnak nevezni, hiszen ez a kifejezés olyan kapcsolatot jelöl, mely valamilyen módon mindkét félnek, tehát úgy az állatnak, mint az embernek javára válik, örömet okoz. A baromfiketrecben sínylő párdúc semmiképpen sem fedi a „társ” fogalmát, de az az oroszlánkölyök sem, melyet az erdélyi Szováta sétálókkal zsúfolt utcáján rángatott pórázon egy mafiózó kinézetű „úrember”. De ne menjünk messzebbre, mint saját környezetünk: igazi társként kezeli-e gazdája a kutyát, melyet naphosszat „magánzárkában” tart, vagy kizár az erkélyre?

Mindettől függetlenül az igazság az, hogy nagyon sok állat hajlandó megbarátkozni az emberrel. Ezt a kapcsolatot ki kell érdemelni, dolgozni kell érte. Valójában az emberen múlik, hogy mit lát kedvencében, milyen érzelmekkel akar vagy képes kötödni hozzá. A halat is lehet szeretni, a szelíd patkány is tud örömet okozni gazdájának, és az elhunyt fehérgerget tényleg meg lehet siratni...

Dr. Hangay György

KIS ÁLLAT – NAGY GÖND?

Kovács Zoltán felvétele

Aligha tévedek, ha azt állítom: a társállattartás egyidős az emberiséggel. Sőt, pár ezer éve már voltak státuszszimbólum-állatok is, hiszen a római császárok például tekintélyes mennyiségű állatot gyűjtöttek össze, pusztán azért, hogy saját hatalmukat ezzel is szimbolizálják. Emellett persze a gladiátorviadalokhoz és állatheccekhöz is kellett az eleven utánpótlás. A tehető rómaiak olykor külön rabszolgákat „alkalmaztak” a papagájok ápolására, és még inkább beszédre tanítására

„Alig van ember, aki tudná, hogy melyik állatot ajánlatos és hálás feladat otthonában gondozni. Természetkedvelő emberek nemegyszer próbálnak lakótársul fogadni valamilyen állatot, de a próbálkozások újra és újra zátonyra futnak, részben, mert lehetőségeik nem elégségesek, részben mert az állatokat rosszul választják meg.”

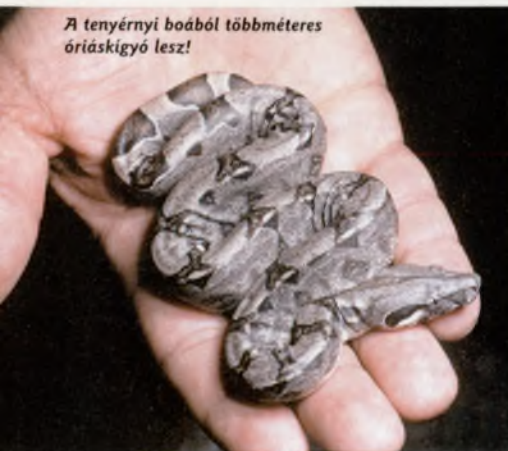
Konrad Lorenz:
Salamon király gyűrűje

A társállattartás terén hazánkban ma meglehetősen kaotikus állapotok uralkodnak. Noha szinte minden nem különösebben védett állatfaj beszerezhető, ám hogy a megvásárolt állatoknak mi lesz később a sorsa, arra gyakran már jobb nem gondolni. Sok nagytestű papagáj tengeti magányosan életét egy tágas nappaliban elhelyezett aprócska kalitkában, a parányi ékszerteknősök, ha nem pusztultak el néhány hét, hónap alatt, megnöve egy tóban találják magukat (konkurenciát jelentve a hazai mocsári teknősnek), alapvetően kertbe való görög teknősök vegetálnak néhány évig szobai terráriumokban, kényes kígyók és kameleonok tengődnek hozzá nem értő kezek között. A felsorolást sajnos még sokáig lehetne folytatni.

Használati utasítás

Mindez nem nevezhető véletlennek. Nálunk ugyanis nagyon sokáig nem lehetett különleges és érdekes állatokat beszerezni, nem úgy, mint például az egykori NDK-ban és Csehszlovákiában. Ezekben az országokban persze bőséges szakirodalma is volt a társállat-

Lánéra vert papagáj:
a szeretet rabságában?

tartásnak – miközben nálunk gyakorlatilag semmi. Ezért aztán, amikor közel tizenöt esztendeje, a határok megnyitásával robbanásszerűen előretört a terrarisztika és a díszmadártartás, hazai állattartóink sem gyakorlati tapasztalattal, sem pedig szakirodalommal nem rendelkeztek. Az érdeklődők pusztán az állatkereskedők jó vagy kevésbé jó tanácsaira hagykozhatnak.

Sajnos a helyzet érdekes módon azóta sem igazán javult, annak ellenére, hogy ma már külön szaklapjaik vannak a díszmadártenyésztőknek és terraristáknak, és nem egy nagyszerű könyv is napvilágot látott az utóbbi időben. Ám az állattartók furcsamód nem olvasnak, vagy legalábbis nem eleget. Pedig ha megveszünk egy televíziót vagy egy háztartási gépet, akkor bizony először a használati utasítást böngésszük át! Az állatvásárlásnál is ezt a szokást kellene követnünk, csak éppen fordítva: először kellene elolvasni a szakkönyvekből a „használati utasítást”, majd utána döntjük el, hogy valóban ki tudjuk-e elégíteni a kiszemelt állat igényeit. Ha nem, inkább válasszunk másikat!

Mekkora – mikorra?

Lássunk néhány gyakori hiányosságot! Lehetőségeinkhez mérten minden állatnak tágas férőhelyre van szüksége. Az újszülöttkori méret különösen a hüllőknél megtevesztő: az üzletekben kínált bájos, tízforintosnyi méretű ékszerteknősök igen gyorsan nőnek, s néhány év elteltével jókora levesestányér nagyságúakká válnak. Ez pedig azt jelenti, hogy legalább 100x50x50 centiméteres, szűrt vizű akvaterráriumra van szükségük. A szárazföldi teknősöket pedig csak életük első évében célszerű (bár még ekkor sem létfontosságú)

Hosszúfülű sün: bájos, nagyfülű „tűpárna” – csak szagolni ne kelljen!

terráriumban tartani, hiszen igazán jól csak a kertben vagy a verandán érzik jól magukat. A leggyakrabban tartott siklók, a királysiklók és gabonasiklók is hamar elérik az egy métert, nem beszélve a bébiként árusított óriáskigyókról. Nekik – a veszélyes állatok tartását szabályozó rendelet értelmében is – jókora, felszobányi méretű terráriumot kell a későbbiekben biztosítani. Hasonló a helyzet az arasznyi gyíkcakaként árusított, ám később akár másfél méteres, olykor harapós „sárkánnyá” váló zöld leguánnal is.

A nagytestű papagájok tartásának még a gondolatával se foglalkozunk, ha nem tudunk szobavolított vagy kerti röpdét biztosítani számukra: a hagyományos, harang alakú kalitkában még egy jóízűt nyújtózkodni sem tudnak. A kisemlősök többsége igen mozgékony, ezért vétek őket a terrárium üvegfalai közé szorítani. Különösen

a mókusfélék (változékony mókus, burunduk) és a cukormókus (mely nem mókus, hanem erszényes) valamint az ugrógérfajok számára fontos a négyzetméteres (illetve a mókusok esetében köbméteres) férőhely.

Az a sok szemót, no és a zajok!

A lakásban tartott állatok esetében sok gondot okozhat a szemtelés. Nem titok, hogy ebben a madarak, és különösképpen a papagájok viszik el a pálmát. Ha tollas kedvencet választunk, tudomásul kell vennünk, hogy lakásunk gyakorlatilag sohasem lesz makulátlanul tiszta! Hol aprócska tollak keringenek a levegőben, hol pedig harsogó maghéjakon vagy kiszórt homokon lépdelünk, miközben a madárfürdőből származó tocsát kerülgetjük.

Kellematlenséget jelenthet (pedig erre milyen kevesen gondolnak!) az állatok hangja is. A terráriumi hüllők persze nem zajosak, bár a gyíkok és szárazföldi teknősök karmaikkal naphosszat kaparhatják az üveget. Kevés ennél idegtépőbb zajt tudok elképzelni!

A kanári éneke is megdobogtatja minden madárbarát szívét – de nem hajnali

négykor, amikor nyaranta megkezdé danáját! Ám az igazi ordítózik a papagájok. A kisebb testű fajok is ki tudnak tenni magukért, a sárgabóbitás kakadu, a nemes papagáj vagy éppen az arák pedig bizony az egész szomszédságot képesek megörjíteni. A kisemlősök alapjában véve nem zajosak, ám többségük éjszakai életmódot folytat, ezért motoszkálásuk miatt célszerű őket a hálószobától távol elhelyezni.

Orrfacsaró élmények

S ha már a kisállattartás természetes velejáróinál tartunk, bizony szót kell ejtenünk a szagról is. A teknősök önmagukban nem bűdösek, de egy bőséges halvacsera után, főleg ha némi maradék is képződik, nincs az a szűrő, amely megmentene az átható bűztől. A szárazföldi teknősök, ha a szobában laknak, időnként igencsak szagos ürülékükkel lepik meg gazdájukat.

A madarakkal általában nincs probléma: legfeljebb a kelleténél ritkábban takarított lágyevők kalitkája felől érkező némi gyanús illat. A kisemlősök egy részének férőhelyéről terjedő bűz viszont olykor nem orvosolható. Általában a lágyevő, gyümölcssevő, rovarsevő és nektárevő fajok-

kal van gond; ilyenek például a cukormókusok, ecsetfarkú pelék, selyemmajmók, sünök. Az eredetileg sivatagokban, fél-sivatagokban élő fajok esetében erre a kellemetlenségre általában nem kell számítanunk.

Ugrógér: a méteres ugrásokhoz megfelelő „tornateremre” van szükség

A társállattartás tízparancsolata

1. Mielőtt kisállatot veszünk, böngésszük végig a kiválasztott állatról szóló szakirodalmat.
2. Lehetőleg tenyésztőtől vásároljunk, vadon fogott állatot ne vegyünk!
3. Csak akkor vásároljunk állatot, ha megfelelő férőhelyet is tudunk számára biztosítani. A kis terrárium vagy kalitka (főleg, ha ráadásul harang alakú is) kimeríti az állatkínzás fogalmát.
4. Állatot csak akkor vegyünk, ha valóban a tartásában szeretnénk örömet lelni, státuszszimbólumként semmiképpen se!
5. Tartsuk be a fokozatosságot! Hobbinkat kezdjük valamilyen könnyen tartható fajjal. Általában a drága állatok a legnehezebben tarthatók. Az esetek kilencven százalékában, a sokszor „kommersznek” tartott fajokban leljük a legtöbb örömeinket!
6. Az állatokat táplálni is kell. Csak akkor vegyük meg a kiválasztott állatot, ha eledele biztosított. Speciális táplálékot, főleg vidéken, olykor nehéz beszerezni!
7. Gondoljunk előre arra, hogy mi történik az állatunkkal akkor, ha mi elutazunk vagy nyaralunk.
8. Csak akkor vegyünk állatot, ha van elegendő időnk foglalkozni vele! Állatot „idényjelleggel” sohasem szabad vásárolni!
9. Ismeretlennek vagy távol ismerősnek ne vegyünk állatot ajándékba!
10. Új állat beszerzésekor vegyük figyelembe már meglévő kedvenceink érdekeit! Madár mellé macska, rágcsáló mellé vadászgörény nem szerencsés párosítás!

Cikkünkben szerettük volna felhívni a figyelmet az állatok néhány olyan tulajdonságára, amelyekről általában nem szól a fóruma. Pedig csak ezek ismertében volna szabad társállatot választani!

Kovács Zsolt

A szerző felvételei

Míg Új-Zélandon a kakaduk túlszaporodása jelent problémát, addig a világ egy másik távoli szegletében, Indonéziában nemcsak leendő kalitkamadárként kerülnek piacra a ritka állatok, hanem étkezési célból is: meglehetősen ízletesnek tartott húruk miatt gyakran a serpenyőben végzik. Bár az országban törvény védi a kakadukat, a törvényeket mégis igen nehéz betartatni...

re. A tiltás hatására a madarak ára néhány év alatt megsokszorozódott. Mivel világszerte egyre nagyobb az igény a csodálatos madarak tartására, az ügyes délkelet-ázsiai vállalkozók az elmúlt években megoldották a papagájok nagyüzemi tenyésztését. A kezdeti nehézségek általában abból adódtak, hogy az állatokat vadon fogták be, így életkorukra csak következtetni lehetett. A tapasztalatok azt mutatták, hogy az ivarérett korban importált madarakat nem lehetett továbbtenyészteni. A fiatal, zárt körülmények közt ivaréretté vált példányok adták az első tenyészetek alapjait. Később az első generációs fiatalokat is tenyésztésbe fogták. Ma már az ötödik-hatodik generációs párok is „termelnek”, sőt a tartási és tenyésztési technológia tökéletesítésével az állatok ivar- és tenyészérettsége is egyre korábban következik be.

Drákói szigor és nagyüzemi tenyésztés

A környező, igen jómódú, olajban gazdag országok hatalmas felvevőpiacai voltak a vadont kifosztó rablógazdálkodásnak, ezért – a helyi és nemzetközi nyomás hatására – ma már több országban a kábítószer-csempészettel azonos fajsúlyú ítéletet, azaz halálbüntetést szabnak ki a zugkereskedők-

A NAGY UTAZÁS

Papagájfarmok Délkelet-Ázsiában

A fehér kakaduk (ez több faj gyűjtőneve) befogását ma már Új-Zéland kivételével mindenütt tiltják a nemzetközi egyezmények. E szigetországban is csak azért engedélyezik begyűjtésüket, mert így legalább nem kell lelőni őket! Ez a leghumánusabb módja annak, hogy megszabaduljanak a huszadik század első felében házikedvencként behurcolt, majd elvadult és alaposan elszaporodott nagy sárgabóbitás kakaduktól

Kovács Zoltán felvétele

Kell a madár!

A piac robbanásszerűen bővült. Ma már Mexikótól Japánig és az arab világtól Nyugat-Európáig szinte korlátlan mennyiségben lehet értékesíteni a kézzel nevelt, teljesen szelíd, beszélő madarakat. A kézzel nevelt madarak robbanásszerű elterjedését leginkább a 90-es években forgalomba hozott, jó minőségű nevelőtápoknak köszönhetjük. Ma már egy tenyészpártól lényegesen több fiókát lehet nyerni, mint amennyi a vadonban kelne ki a tojásból. Erre talán a legjobb példa a nemes papagáj új-guineai alfajának esete. Ezek a madarak a természetben évente 2-3 fészekaljat, azaz nem több mint hat fiókát nevelnek. Egy Európába is szállító thaiföldi farmon egyetlen pártól minden évben mintegy 28 tojást vesznek el, és ebből 15 fiókát tudnak értékesíteni!

A tojásokat géppel keltetik, majd a frissen kelt fiókákat mesterségesen, kézzel nevelik fel. A nap minden szakában, kezdet-

ben kétóránként, majd ritkábban etetnek. Ez a legnehezebb, legtöbb figyelmet igénylő munka, ezért többnyire jól fizetett fiatal női munkaeőr végzi. A három hetes madarak nagy részét már fecskendővel tömik; belőlük lesznek a „csővel nevelt”, ún. „tube-feed” madarak. E példányok nem lesznek olyan kezesek, mint a kanállal neveltek, ám hobbi- és tenyésztési célra egyaránt megfelelnek. Mivel a fecskendővel való tömés időtartama maximum két perc, míg kanállal alkalmanként akár 15 percig is eltarthat, az előbbi módon nevelt madarak lényegesen olcsóbbak.

Tenyésztrükkök

Az ivarérett madarakat tenyészérettségük eléréséig húszas csoportokban nevelik. Ekkor a röpdébe odúkat helyeznek, majd az állatokat megjelölik, így az összeállt párok azonosítása a későbbiekben sem okoz gondot. A későbbi tenyészpárokat viszonylag kis röpdékben helyezik el. A takarmányozásra nagy gondot fordítanak. Friss gyümölcsökhöz, tejes kukoricához egész évben helyben hozzá tudnak jutni, így ezek a kiadások nem jelentenek komolyabb megterhelést. A nagy papagájok alaptakarmánya nem napraforgómag, hanem rizs. Az olajos magvak aránya elenyésző.

A mérsékelt övi exportra szánt madarakat fokozatosan szoktatják át az energiadús magkeverékekre és az almára. Ez utóbbi a trópusokon nem terem meg, ezért hűtőhájókon importálják Új-Zélandról vagy Ausztráliából – az alma tehát már csak emiatt sem olcsó koszt. Mivel az exportra szánt madarak már ismerik e gyümölcsöt (és persze a napraforgót is), új hazájukba érkezvén a takarmányváltás nem okoz problémát.

Ne a vadonból!

A kiváló tenyésztési eredmények ellenére a kereskedők még ma is jelentős mennyiségben forgalmaznak vadon befogott madarakat – mégpedig teljesen legálisan. Ezek beszkottatása, tenyészítése azonban lényegesen nagyobb kitarást és szakértelmet igényel, mint a tenyésztett egyedeké. Madárvásárláskor mindig győződjünk meg a kiválasztott madár eredetéről. Erre a madár viselkedésén túl az állat CITES-papírja is segítségünkre szolgál. Ha az állat egyik szárnya vágott, akkor szinte biztosak lehetünk, hogy vadon befogott példány. Ragaszkodjunk ahhoz, hogy lehetőleg tenyésztett madarat vásároljunk, hiszen ezeknek az állatoknak a megvásárlásával még közvetett módon sem zsákmányoljuk ki a természet!

dr. Tóth Zsigmond

BŐBESZÉDŰ HÁZITOLVAJ

Szarka, szajkó, varjú a családban

Európában mindig is hiánycikk volt a papagáj: még a kiterjedt tengeri kereskedelmet folytató rómaiak közül is csak a legtehetősebbek birtokolhattak ilyen egzotikus kedvencet. A magyar portáról sem hiányzott azonban a tarka tollú, beszélő madár. Csakhogy ez – mint azt régi krónikákból, mesékből tudhatjuk – nem papagáj volt, hanem mátyásmadár, azaz szajkó

– No, mi a baj? Török-e, tatár-e? – kérdezték tőle a bátrabbak.

– Rosszabb ez annál is – morgott Vendel, vizsgálgatván ábrázatát a Reszege tükrében. – Elvesztett a Mátyás.

– Micsoda Mátyás? – tátogatta a száját a két falu.

– Ejnye, no – mordult rá a vén hajdú a vízben levő képmására –, hát a beszélő madár! Nyilván az is megunta már nálunk az életét.

A képmás haragosan nézett vissza, s a hajdú észrevette, hogy többet mondott az elégnél. Büntetésül rásimogatta a szájára lombos bajuszát, mint valami lakatot.

Az emberek azonban nagyot lélegzettek. No, erről ők nem tehetnek. Most már meg mertek szólalni is.

– Nemcsak egy mátyásmadár van a világon. Majd hoznak helyette másikat a madarászok az őszön.

– De nagy ész, szét ne pattanjon bele a fejetek! – beszélt a hajdú a vízbe. – Ilyen mátyás éppen csak egy volt. Ez volt valamikor az úrfinak a legkedvesebb játszópajtása.

Az öreg hajdú elhallgatott, s meg se szólalt addig, míg egy öreg könny bele nem pottyant a szeméből a vízbe. Az emberek lelkén is átsuhant egy bársonyruhás, sápadt fiúcska képe, aki egy tarka madárral a vállán, bánatosan nézett kifelé egy nagy, szomorú házból.

Móra Ferenc: Mindenki Jánoskája

hangutánzó-képességgel, hanem hazánk madárfaunájának néhány képviselője is. A varjúfélék családjába tartozó fajokról van szó elsősorban, így a sok helyütt tömegesen előforduló szajkóról, szarkáról, dolmányos varjúról. E madarak egykor népszerű házikedvencek voltak, ám napjainkra szinte teljesen feledésbe merültek: kiszorították őket életünkől a trópusi ritkaságok.

A sikerhez fiatal, kézzel nevelt egyedekre van szükségünk, de még jobb, ha arra adódik lehetőségünk, hogy saját magunk tudjuk a fészekből származó fiókat felnevelni. A varjúfélék költési időszaka április vége–június eleje közé esik. Amíg a szajkót inkább zárt erdőkben – tölgyesekben, fenyvesekben – találhatjuk meg, addig a szarkát települések közelében, forgalmas utak mentén. A következőkben e két madárfajjal kapcsolatosan szerzett tapasztalataimat szeretném a kedves Olvasóval megosztani.

Hat kismadár dajkaságban

A négy szajkótestvér tavaly május közepén került hozzám. 8–10 naposak lehettek ekkor, tollazatuk meglehetősen hiányos volt, s szinte egy tenyérben elfértek valamennyien. A két kis szarka ugyanezen év júniusának elején lelt nálam otthonra. Ők már csaknem teljesen

kifejlett tollazattal rendelkeztek, s a kirepüléstől csak pár nap választotta el őket. A szajkók és szarkák felnevelése sok hasonlóságot mutatott.

A fiókák egy szénával bélelt, nagy műanyagrekeszben nyertek elhelyezést, melynek réseibe még fenyőágakat is fűztem, a nagyobb védetség érdekében. Magát a ládát 1x1,5 méter alapterületű, 2 m magas röpdében helyeztem el. A szajkóknak kezdetben infralámpával biztosítottam a „fészekmeleget”, ám mivel tollazatuk gyorsan fejlődött, erre csak pár napig volt szükség.

Az etetés sem a szajkók, sem a szarkák esetében nem jelentett gondot, ugyanis azonnal elfogadták a csipesszel kínált eleséget. Már a legelső alkalommal olyan bátran vették el a lisztkukacot, mintha csak anyuktól kapták volna. Étrendjük a következőkből állt: lisztkukac, főtt és nyers tojás, túró, reszelt sajt, nyers húsok, máj, szív, tüdő, macskaeledel, főtt burgonya, párolt rizs és gyümölcsök. Az etetések kétóránként történtek, hajnaltól estig. Az apróra vágott szilárd táplálékot csipeszből, a folyékonyat és a vizet orvosi fec-

MIVEL ÉS HOGYAN ETESSÜNK?

Szajkóimat és szarkáimat igyekszem minél változatosabban táplálni. Eledelük nagyrészt növényi eredetű, de – főleg a szarkáknál – nagy hangsúlyt kell fektetni a mindennapos és megfelelő arányú állati táplálékra is. A szemes takarmányok közül kapnak búzát, árpat, zabot, kukoricát, kölest, cirkot, napraforgót, repcét és gyommagvakat. A különféle gyümölcsök, zöldségek közül alma, körte, szilva, barack, cseresznye, meggy, málna, ribizli, szamóca, szőlő, dinnye, csipkebogyó és egyéb bogyók, dió, sárgarépa, paradicsom, saláta, lucerna, burgonya, tölgymakk és bükkmakk szerepel az étlapjukon. Az állati eredetű eledelük közül lisztkukac, nyers húsok, belsőségek, főtt ill. nyers tojás, túró és sajt jöhet számításba. A gyomnövényeket, zöldeket, gabonaféléket csokorba kötve, a röpdébe ill. kalitba felakasztva is lehet kínálni nekik, így remekül elszórakoznak a magvak megszerzésével. A nagyobb zöldségeket, gyümölcsöket összevágyva vagy lereszelve kapják. A gyorsan romló állati eredetű táplálékokat jól elmosható edényben tálalom. Ezek az étkek különös figyelmet igényelnek, kivált a lakásban tartott példányok esetében, nehogy az eldugdosott maradékok idővel kellemetlen szagokat árasztanak.

kendőből (természetesen tű nélkül) kapták. Minden etetést itatás követett.

Mi nyikorog a vállamon?

A szénából kialakított fészekbe a fiókák sohasem piszkítottak; mindig a fészek széléhez farolva, kifelé végezték el az ürítést. Ez rendre az első egy-két falat után történt; utána annyi táplálékot fogadtak el, amennyi csak beléjük fért, majd pedig szieszta következett a következő etetésig. Közelséget fütyöréssel jeleztem számukra,

amit nagy hangoskodással viszonzottak, s a későbbiekben már elém, sőt rám szállva várták a finom falatokat. Kirepülésük után kb. egy héttel már önállóan ettek. Ebben segített az a kis trükk, hogy az etetésükhöz használt tálat bent hagytam a röpdében. Így először a bátrabbak falatoztak belőle, ill. etették testvéreiket, majd végül valahányan áttértek az önkiszolgálásra.

Amikor a madarak már tökéletesen használták szárnyaikat, átkerültek egy nagy röpdébe, amely a mai napig az otthonuk. Itt fácánokkal, selyembaromfiakkal, gerlékkel laknak „társbérletben”. Teljes békeségben élnek egymás mellett, bár az etetésnél a legfinomabb falatokat ügyességüknek és gyorsaságuknak köszönhetően mindig ők szerzik meg. Amikor belépek hozzájuk, rám szállnak, fületem, hajamat húzogatták, s csemege után kutatnak a kezemben. Az eltelt idő folyamán sok különféle hangot megtanultak: élethűen utánozzák a kutyaugatást, macskanyávogást, békabrekegést, kakaskukorékolást, talicskanyikorgást, más madarak hangjait, sőt emberi hangokat, fütyülést, nevetést, s néhány gyakran hallott, rövid szót is. Kisebb akrobatikus mutatványra is képesek: pl. 4–5 méterről dobott szőlő- vagy kukoricaszemet elkapnak, olykor röptükben is.

Kedvencünk, a tolvaj szarka

Ezeket a papagájok szépségével és értelmével vetekedő vadmadarakat mindazoknak tudom ajánlani, akik biztosítani tudják számukra a megfelelő nagyságú életteret és az ideális táplálást. Bár a szarka, a szajkó és a dolmányos varjú védetségét nem élvez, tehát tartásukhoz engedély nem kell, azért a fiókához jutás érdekében a saját szakállunkra történő „fészekrablás” helyett érdemes a helyi vadásztársaság valamelyik tagjának segítségét kérni.

Lakásban való elhelyezés esetén próbáljuk meg minél nagyobb kalitkát beszerezni, amelynek oldalaira ajánlatos könnyen mosható üveg vagy műanyag lapot helyezni, az időnkénti hig ürülék miatt. Ha mindezekre odafigyelünk és megfelelő időt fordítunk rájuk, meghálálják a sok törődést, s rengeteg örömet lelhetünk bennük. Egy-két finom falattal hamar a szívükhöz férközhetünk, s a család legfiatalabb tagjaival, a gyerekekkel, de még a kutyával is kitűnő barátságba kerülhetnek. A lakásban néha kiengedhetjük őket a fogságból, de főleg a szarkára nem árt odafigyelni, hiszen köztudott vonzódása a csillogó, fényes tárgyakhoz, s így hamar kialakíthatja saját kincsesládát – a miénk rovására...

Hazai varjúféléink közül az ékes tollú szajkó, a dományos varjú és a hosszú farkú szarka nem tartozik a védett fajok közé. A kis termetű és világossárga szeméről könnyen felismerhető csóka ellenben védetségét élvez, ezért házi kedvenként nem jöhet számításba

Foto: Baggio Zoltán, Kalotás Zoltán, Szuhayda László

UGRÁLÓ BETEGSÉGEK

AZ állatról emberre vagy emberről állatra terjedő betegségeket zoonózisoknak nevezzük. Szinte bizonyos, hogy minden szülő gondol ezekre a rettegett szörnyűségekre, mielőtt állatot vásárolna a csemétéjének. Mivel magam is gyakorló apa vagyok, tudom, hogy milyen nehéz ellenállni a gyerekek szinte naponta változó ötlet-rohamainak. Az irreális felvetésekről (mint például a lakásban történő ló- vagy akár oroszlántartásról) általában könnyebb a gyereket lebeszélni, de a házi kedvenceknél mindig nehéz a dolgunk. Ráadásul ha visszaemlékezünk a saját gyerekkorunkra, még azt is el kell ismerni, hogy a gyerekek akár igaza is lehet!

Azt azért érdemes észben tartani, hogy ezek a fajokról ide-oda „ugráló” betegségek korántsem olyan gyakoriak, mint azt sokan képzelik. A veszettség, a gümőkór vagy a loencephalitis veszélyes zoonózisok ugyan, de azért nem fenyegetik a mindennapjainkat. A személyi higiénia, a megelőző kezelések és a felvilágosítás már szinte teljes sikert jelentenek a védekezésben. Akár kutyáktól vagy macskáktól is megfertőződhetünk súlyos megbetegedést okozó parazitákkal, de a 3-4 havonta történő, megelőző jellegű féregajtás és a tisztaság (ami emberre és állatra egyaránt vonatkozik) nagyban csökkenti az esélyét annak, hogy bármi bajunk is történjék.

A kedvtelésből tartott állat – legyen az akár macska, akár papagáj –, ha egészséges, nagyon sok örömet okozhat a gazdájának. A betegséggel azonban előbb vagy utóbb szinte minden állattartó találkozik. És nagyon nem mindegy, hogy ez a betegség csak a kedvencünket fertőzi-e meg, vagy bennünket is

Minden kedvenc beszerzése előtt nagyon gondosan kell tájékozódni az állat eredetéről. A vadon befogott, eredeti élőhelyükön begyűjtött egyedek a betegség szempontjából mindig sokkal nagyobb kockázatot jelentenek, mert gyakran fertőzöttek parazitákkal vagy betegséget okozó baktériumokkal. Leggyakrabban az ilyen, egzotikus tájakról származó madarak okozzák például a papagájkórral történő fertőződést, ami emberekben súlyos, influenzaszerű tüneteket okoz, de végzetes lehet akár az állatra nézve is. Még bonyolultabbá teszi a képet, hogy létezhetnek

olyan fertőzött madarak is, amelyek tüneteket nem mutatva fertőzik az állatokat és embereket egyaránt. A papagájkór a nevével ellentétben nemcsak papagájokat, hanem számos egyéb madárfajt is megbetegít. Jó hír a rosszban, hogy a tenyésztőknél, kontrollált körülmények között szaporított madaraknál minimális az esély a betegség megjelenésére.

A zoonózisok szempontjából talán a kistrágszálók a „leghírhedtebbek” a kedvtelésből tartott állatok palettáján. Itt elsősorban az agyhártyagyulladásra kell gondolni, amit vírus okoz, és az egerek, hörcsögök is terjeszthetik. Mégis elenyésző az esélye annak, hogy ezzel a betegséggel fertőződjünk: Magyarországon ilyen esetet még nem is regisztráltak. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a különböző, emberre is áterjedő megbetegedések közül a salmonellosisra. Ez a betegség előfordul a hullókben, a rágcsálókban és a díszmadarakban is. A személyi higiénia betartásával azonban könnyen védekezhetünk ellene.

Fontos megjegyezni azt, hogy míg a kedvtelésből gyakrabban tartott állatfajok elhanyagolható veszélyt jelentenek az állattartókra, addig az egyre-másra előkerülő egyéb állatfajok – különösen a majmok – tartásánál viszont már jobban kell figyelni.

A bunderek avagy rhesusmajmok például hordozhatnak olyan, az emberre halálos vírust (herpes B), amelyik gyakran őket magukat nem betegíti meg. Emellett az egyéb vírusfertőzések és parazitó-

zisok veszélyét is figyelembe kell venni annak, aki majomtartásra vállalkozik: ezek az állatok nemcsak rendszertanilag állnak közelebb hozzánk, de a betegségeink között is több a közös.

Házi kedvenceink esetében tehát leggyakrabban nem a halálos kórokozókra, hanem a közönségesebb, de szintén sok kellemetlenséggel járó fertőzésekre kell számítani, például a bőrgombásodásra vagy a vándorló féreglárvákra. Az állatokat megfigyelve, azokat időben állatorvoshoz szállítva és a személyi higiénia szigorúan betartva azonban ezek is kiküszöbölhetők, így egyáltalán nem kell rettegünk az állatok „ugráló” betegségeitől.

dr. Sós Endre

A papagájkórként is ismert chlamydiózis nemcsak papagájokról, hanem más madarokról, például a beóról is áterjedhet az emberre

A macska közvetítője lehet a toxoplazmózis nevű betegségnek, mely elsősorban a várandós nők magzatát veszélyeztetheti

A víziteknősök között gyakori a szalmonellás fertőzés

Kovács Zsolt felvétele

Gör Andrák felvétele

LAKÓTÁRSUNK, A GÖRÉNY

Ha valakiről kiderült, hogy görényt tart a lakásában, egy évtizeddel ezelőtt még fintorogva összemosolyogtak a háta mögött. Ma már nem ritka látvány a díszállatkereskedésekben a karikába tekeredve szundító, pelyhes bundájú karcú kisragadozó, de nevén nevezni még mindig vonakodunk: játékfilmek szinkronszövegében például előszeretettel fordítják menyétnek. Valójában a vadászgörény egyáltalán nem újdonsült háziállat – bár igaz, hogy nem újkeletű dolog nevének kerülgetése sem...

A szarvó félvédeli

tenyésztik őket (a vadászgörény méltó ellenfele a patkánynak, pézsmapocoknak és sok más rágcsálóknak, amelyek nagy károkat tudnak okozni a kiszgazdaságokban), és manapság egyre többen csatlakoznak a hobbi-görénytartók táborához is.

Történeti áttekintés

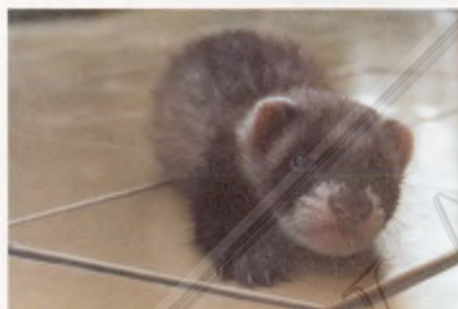
Házi görénynek nem a görény domesztikált változatát hívják: az e néven jegyzett állatfaj (*Mustela putorius*) csak annyira háziállat, mint a házi veréb vagy a házi légy. Albínó (fehér szőrű, piros szemű) változatát, a vadászgörényt (*Mustela p. furo*) azonban már a római időkben háziastították, és üregi nyúl fogására használták. Legkorábbi írásos említését Pliniusnál találjuk. Később egyre elterjedtebbé vált Dél- és Közép-, majd egész Európában: még a nagyobb paloták padlásain is befogtak célzott tenyésztésébe, és alapvetően rágcsálóirtásra használták. Érdekesség, hogy manapság Szardínián és Szicílián elvadultan is megtalálható. Később a macska is egyre népszerűbbé vált mint rágcsálópusztító, de természetesen mindemellett a görény továbbra is jó szolgálatot tett az embernek, hiszen olyan járatokba is képes követni a patkányt, ahová a macska nem tud behatolni. Hasznosítása a mai napig fennmaradt: hörcsög, nyúl, patkány és egyéb kismélsők fogására használják, de egyre több család otthonában találkozhatunk kedvencként tartott példányokkal is. Bár a vadászgörény névvel eredetileg az albínó egyedeket illeték, ma már a vadas és a fahéjszínű egyedek is megtalálhatók az állományban. A prém-görény kifejezetten a prémje alapján szelektált, tenyésztett fajta, bár egyre népszerűbb a hobbiállattartók körében is.

Görények a világban

A görények a ragadozók rendjén (*Carnivora*) belül a menyétfélék családjába (*Mustelidae*) tartoznak; közelebbi rokonságban a menyéttel, a hermelinnel és a nyérccel állnak. A közönséges (házi) görény könnyen felismerhető fehér pofafoltjáról, és arról, hogy futás közben púposan felgömbösi a hátát. Ritkán mászik fára; a talajon vagy ahhoz közel tanyázik, és igen jól úszik. Testhossza 29–46 cm, a fark hossza 12,5–14 cm. Változatos élőhelyű állat: homokdűnéken, parti szigeteken, mezőgazdasági területeken egyaránt otthonos, de jobbra erdőekben tanyázik. Főként Európában található meg, míg közeli rokona, a védett fajok közé sorolható, világosabb színezetű mezei vagy molnár-görény (*Mustela eversmanni*) Eurázsia nagy részén elterjedt.

Dél-Ázsia egyes részeit lakja a tigrisgörény (*Vormela peregusna*). Ez a rendkívül szép, színes mintázatot viselő menyétféle száraz és gyakran sziklás helyeken található meg. A családban szokatlan módon saját kotorékot ás, mellső mancsainak jókora karmaival. Ha veszély fenyegeti, mormogó és rikácsoló hangot hallat.

A feketelábú görény (*Mustela nigripes*) ritka amerikai faj, mely közelebb áll a menyéthez, mint a görényhez. A mérgezőek, betegségek következtében megfogyatkozott állomány megmentésére 1998-ban kormányzati projektet hoztak létre: vadon befogott állatokat szaporítanak, és visszahelyezik őket a természetbe. A faj Kanadában teljesen kihalt, az Egyesült Államokban pedig jelenleg csak Wyomingban található meg egy kis egyedszámú vadonélő populáció.

A vadászgörényt már az ókorban kedvelt hobbiállatként tartották az akkori középosztály tagjai, amire bizonyítékot szolgáltatnak az ásatások során felszínre került görénycsontok, ill. művészeti emlékek is. Sokaknak ismerős lehet Leonardo De Vinci „Nő hermelinnel” című festménye (a kép megtekinthető Krakkóban a Czatoryski Múzeumban), mely azonban nem hermelint, hanem egy jól megtermett hím vadászgörényt ábrázol. Kevesen tudják azt, hogy vidéken sokan vadászati célokra

GÖRKE (Görénykedvelők Egyesülete)

A vadászgörény-kedvelők és -tartók 2001 elejétől fogva már egyesületi keretek között ismerkedhetnek a görényekkel és a görénytartással, valamint számos olyan embert is várnak csapatukba, akik érdeklődnek, de még nem tartanak ilyen állatokat.

Az egyesületet az Interneten a következő címen megtalálhatjuk: www.gorke.hu

GÖRENYTILALOM

Léteznek olyan területek, ahol a vadászgörény tartása tilos (Kalifornia, Hawaii, Columbia tartományai és néhány kanadai város, valamint York és London), mivel itt vadállatnak minősül ez a kisragadozó. Új-Zéland esetében a görénytartást a közeljövőben szeretnék betiltani (2002), mivel a vészesen elszaporodó nyúlállomány féken tartása céljából betelepített ragadozó az elmúlt években rengeteg kárt okozott a szigetország állatvilágában.

ban pihen, és naplemente után indul el portyázni. Lelkes és telhetetlen vadász: nemegyszer találtak már görényüregben tucatnyi eltört lábú békát, a „házigazda” pedig békésen pihent a kupac tetején. Nagyon tisztaságszerető állat: dolgát mindig a fészektől távol végzi el.

A görények párzási időszaka február és április közé esik, és általában évente egy almot hoznak a világra. A sajátos párzási szertartás során a hím a nyakánál fogva vonszolja fel-alá a nőtényt, aki nem tanúsít ellenállást. A nőtény 39–42 nap után hozza világra az állatában 4–6 kölyökből álló almot.

Görény, mint társállat

Sokakban él téves elképzelés a görény illatával kapcsolatban, hiszen neve az idők során valósággal eggyé vált a bűdösség fogalmával. Ez azonban valójában nem állja meg a he-

lyét. A vadon élő görény a számára veszélyesnek ítélt helyzetekben kiüríti bűzmirigyének kellemetlen szagú váladékát, ezzel szándékozván eltántorítani a támadót, a háziasított példányok azonban nagyon ritkán élnek ezzel a lehetőséggel.

Hazánkban az ország számos pontján folyik görénytenyésztés (vadász- és prémgörény), s a tenyésztők a hobbiállatként való értékesítést is célul tűzték ki. Az érdeklődés ezekkel az állatokkal kapcsolatosan folyamatosan nő, számos állatkereskedésben is felbukkant már. A lakásban, közvetlenül az ember mellett jól megfér ez a szeretetreméltó kis társ, amely szobatisztaságra nevelhető, a sok törődést, foglalkozást sokszorosan meghálálja, és mindemellett sok mindenre megtanítható. A lakásban velünk együtt élő görény mindennapjaink főszereplőjévé válik. Hajlékony, fürgé, reflexei gyorsak, szervezete nagyon ellenálló, ritkán betegszik meg. Mozgékony, játékos, csintalan, kíváncsi és intelligens. Jól tanítható, nevelhető, egész életében nagyon szeret futni, ugrálni és játszani, és fiatal korban más házikedvencsel is könnyen összeszoktatható. Aki egyszer megpróbálkozott a tartásával, az soha többé nem mondja becsmerlő szóként azt, hogy „te görény!”

Lotz Klára

Keresse a búvárboltokban és a hírlapárusoknál!

Előfizethető:
JAGUÁR KIADÓ
1066 Bp. Teréz krt. 4.
Tel./fax: 267-9999
E-mail: jaguar@hungary.net

SUBMARINE

BÚVÁRMAGAZIN

VADON
természet • kaland • tudomány

Január

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Április

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Július

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Október

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Február

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

Május

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Augusztus

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

November

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Március

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Június

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Szeptember

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

December

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

SZELÍD VADLOVAK

Ha Olaszországra gondolunk, akkor a műemlékek, középkorban épült városok, zsúfolt tengerpartok, drága szállodák és még drágább boltok jutnak eszünkbe. Legkevésbé gondolunk sziklakoronás, örökzöld erőkkel borított hegyekre, ringó fűvű rónaságokra, ember nem járta vadonra – és vadlovakra. Pedig ilyesmi is van ebben a csodálatos országban, csak meg kell keresni

A toszkánai tengerparton elterülő Maremma vadonsága pont ilyen vidék. A változatos, hegyes-dombos tájat patakok szelik át, melyekben nyüzsgő az élet: teknősök és hatalmas pontyok osztoznak még uszonánk maradékán, míg a parti sás között még nappal sem szünetel a békák kardala. Csak akkor hallgatnak el néhány másodpercre, amikor szomjas vaddisznókonda érkezik a vízhez.

Szitakötők, pillangók cikáznak a sziporkázó napfényben, rózsabogarak, hólyaghúzó lakmározók a virágokon. De a legszebb látványt mégsem az apróságok, ha-

A szerző felvétele

nem a vidék legnagyobb lakói, a vadlovak nyújtják az idetevett természetbúvárnak. Valójában nem is tűnnek vadnak, ami nem csoda, mert itt jóformán sohasem zaklatják őket. Békésen állodognak egy-egy nagy fenyő vagy tölgy árnyékában, fejüket összeguggják, mintha csak tanácskoznának. A magányos vándort kíváncsian üdvözlük, és a bátrabbja egész közel jön, hogy jól szemügyre vehesse, megszagláshassa. Mindenek ellenére igazi vad, szabadon élő állatok ezek – bizony ritkán látott csoda ez a vén, túlnépesedett Európában...

H. Gy.

VÁNDORMADARAK

Feliratos francia film
95 perc

Rendezte: Jacques Perrin
Társrendező: Jacques Cluzaud és Michel Debats
Forgatókönyv: Jacques Perrin és Stéphane Durand

Szereplők: sok-sok madár

Vezető operatőrök: Olli Barbé, Michel Benjamin, Sylvie Carcédo, Laurent Charbonnier, Luc Drion, Laurent Fleutot, Philippe Garguil, Dominique Gentil, Bernard Lutic, Thierry Machado, Stéphane Martin, Fabrice Moindrot, Ernst Sasse, Michel Terrasse, Thierry Thomas

Zene: Bruno Coulais

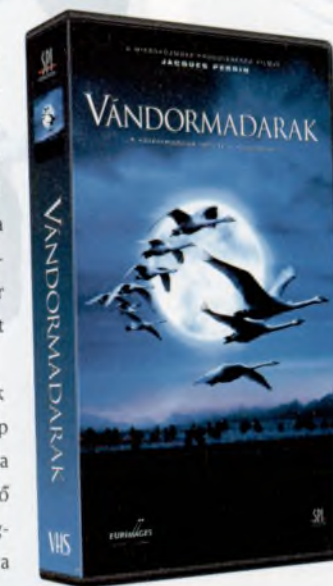
A VÁNDORMADARAK ÍGÉRETE A VISSZATÉRÉS...

Vannak olyan madarak, amelyek lankadatlanul, éjjel-nappal repülnek. Mások viszont meg-megszakítva útjukat, csak óriási erőfeszítések árán érik el távoli úticéljukat. Mind közül a leghosszabb a sarki csér vándorútja: ő 20.000 kilométert repül, hogy elérje az „ígéret földjét”.

Csillagászati jelek segítenek nekik a tájékozódásban: a Nap és a csillagok állása irányítja őket, szélességi körökön átívelő útjukon. Érzékelik a Föld mágneses erőterét, úgy lendülnek a kívánt irányba, mint ahogy az iránytű engedelmeskedik ennek a vonzásnak.

Amikor több ezer kilométeres utat tesznek meg, veszedelmek közepe, amikor égbenyúló hegy-csúcsokon, végtelennek tűnő óceánokon, izzó forróságú sivatagokon kelnek át, amikor az időjárás viszontagságaival küszködnek, mindig egyetlen létfontosságú belső parancsnak, a túlélés, a fajfenntartás parancsának engedelmeskednek.

Az ő útjukat követi a film a tájképpel együtt, amely felett szállnak, rögzítve az egyes állomásokat, és azonosíthatóvá téve az országokat, amelyeken áthaladnak. A madarak útját járva átsuhanunk egész

bolygónkon, a Déli sarktól Amerikáig, Afrikától a Himaláján át Japánig!

A *Vándormadarak* című alkotás 450 ember három évi munkája. A filmet 200 helyszínen forgatták, s csak valódi képek szerepelnek benne! Ez óriási technikai és művészi kihívást jelentett a fényképezés szempontjából. Minden egyes madárfajhoz külön-külön módszert kellett kitalálni: a golyák köröző repülését például szálló ballonnal, a pelikánokat csónakból filmezték. Az operatőr olykor a repülőgépből kilógva a pilóta orra előtt lebegett, mert így 180°-os látószögből követhette a madarak repülését. New Yorkban pedig, amint az akkor még álló iker tornyokat csaknem sűrűn szállt a forgatócsoport a kanadai ludak nyomában, a tornyok közötti turbulencia majdnem felborította a repülőgépet.

A lélegzetelállító képek élményén túl a filmet nézve talán megértjük, hogy nem léteznek határok, hogy a Föld az egyetlen tér, ahol élünk, és talán azt is megtanuljuk, hogyan legyünk szabadok, mint a madarak! Ezt az érzést fejezi ki Nick Cave éneke is a főcímdalban.

A MIKROKOZMOSZ PRODUCERÉNEK FILMJE!

Eredeti cím: *Le Peuple Migrateur* • Rendezte: Jacques Perrin • Vetítési forma: 1:1,85 • Hang: SR/SRD/DTS/SDDS • Forgalmazó: SPI International Magyarország

A HALASTÓL A PET SHOPIG

Az állatok elhelyezési módja a kereskedésben mintát ad a vásárlónak. Az igényesen berendezett üzlet jó üzenetet közvetít a betéző látogató felé

Gyerekkoromban a díszállat-kereskedések választéka elsősorban az akváiumi díszhalakra korlátozódott. Úgy is hívtuk ezeket az aprócska boltokat: „halas”. E szó egyben magát az üzlet tulajdonosát vagy vezetőjét is jelentette, aki többnyire valóságos élő lexikon volt: szinte bármilyen szakirányú kérdésre tudott válaszolni. A zsúfolt, mégis hangulatos kis boltokat mára tágas, csillogó-villogó pet shopok váltották fel, ahol a sípoló gumicsirkétől a kopasz tengerimalacig mindent lehet kapni – de hasznos tanácsot egyre kevesebbet

ez nem változtat a lényegen – ámde nem így van. Ez a kifejezés ugyanis a korábbiakkal ellentétben nem az ember önkényét és az állat kiszolgáltatottságát hordozza magában, hanem egyfajta kölcsönösséget sejtet a két fél között. Azt sugallja, hogy ideje szakítanunk azzal a szemlélettel, amely az állatot dísz tárgyként, úri szeszélyünk kielégítésének eszközeként kezeli. Az állattartás abban különbözik más szabadidős elfoglaltságoktól, hogy nem lehet félbehagyni. A kerékpár alkatrészei jól beolajozva pihenthetnek ősztől tavaszig, a teniszüőt szögbe akaszthatjuk, és bélyegek sem romlanak meg az albumban, ha nincs idő velük fog-

lalkozni, az élőlény azonban folyamatos felelősséget és kötelezettséget ró arra, aki vállalkozik arra, hogy otthonát megossza vele.

Minden titkok tudója

Ahhoz, hogy az ember ennek a kötelezettségnek képes legyen eleget tenni, elsősorban tudnia kell, hogy mire vállalkozik. A magyar háztartásokban állatok tömegét gondozzák kedvencként olyan emberek – elsősorban gyermekek –, akiknek az állatok iránti őszinte vonzalma és jó szándéka nem megkérdőjelezhető, ám többségük távolról sincs tisztában azzal, hogy milyen elhelyezés, takarmányozás és egyéb, speciális gon-

doskodás felelne meg valóban az adott élőlény igényeinek. Léteznek ugyan ismeretterjesztő könyvek, amelyek részletes útmutatással szolgálnak, és az egyes állatsoprotokra vonatkozó tudnivalók bőségét tartalmazták, ám a tapasztalatok szerint ezek elsősorban az egy-egy állatsoprot iránt különleges érdeklődést mutató állatbarátok könyvespolcán sorakoznak. Ha eladott példányszámukat összevetnénk a gazdát cserélő állatok becsült mennyiségével, azonnal világossá válna, hogy az átlagos állatkedvelő sajnos alig támaszkodik az ezekben

Kívülről nagy – belülről kicsi!

Állattartási szokásainkra sajnos általánosan jellemző, hogy nem a lehető legnagyobb, hanem a szükséges legkisebb férőhelyben gondolkodunk, s nehezen vesszük tudomásul azt a tényt, hogy az állat igényeit valóban kielégítő ketrec vagy terrárium sokszor többre kerül, mint maga az állat. Ráadásul annyi helyet, amennyit a napjaikban egyre divatosabbá váló nagyapapagájok, majmok, kisragadozók vagy nagytestű hüllők elhelyezése kíván, a lakásunkból többnyire nem akarunk, de nem is tudnánk az állattartásra áldozni. Még ha első pillantásra megtevesztően hatalmas méretűnek látszik is, nem minősülhet állatvédelmi szempontból elfogadható állattartó alkalmatosságnak az a kalitka, amelyben az ara vagy a kakadu a szárnyát sem képes kinyújtani. A lakásban tartott kutyának nem hiányzik az állandó futkosási lehetőség, ha eleget viszik sétálni a szabadba, az erkélyre vagy ketrecbe zárva viszont szenved.

állat jövője szempontjából életbevágó, hogy ezek az információk mennyire hitelesek. Az ismeretek egyik forrása maga az üzlet vezetője vagy alkalmazottja, aki igyekszik válaszolni a neki szegezett kérdé-

A hüllők különleges igényeket támasztanak környezetükkel szemben. Nem árt tudni, hogy a jó terrárium sokszor többre kerül, mint maga az állat!

nyerhető információkra. A kezdő kutyatartó viszonylag előnyös helyzetet élvez, hiszen a tenyésztő (illetve befogadott állat esetén az állatotthon dolgozója) ellátja az első tanácsokkal, a későbbiekben pedig az oltások végett mindenképpen felkeresett állatorvosnak teheti fel kérdéseit. A lakásban tartott egyéb kisállatok gondozásával kapcsolatban azonban a legtöbb állatbarát az ismeretek egyetlen forrására hagyatkozik, s ez az állatkereskedő.

A maga lovát dicséri...

Az állatkereskedésben az érdeklődő kétféle módon jut információkhoz az állatról, és az

sekre. Ahhoz azonban, hogy hű képet tudjon festeni az érdeklődés tárgyát képező állatról, rendelkeznie kell a szükséges ismeretekkel. Míg a régivágású, kicsiny üzletek vagy a speciális kereskedések tulajdonosai vagy dolgozói általában maguk is gyakorlott állattartók, akik szakértőnek bizonyulnak a maguk területén, addig a kényes profilváltás következtében rövidáruról díszállatra átnyergelt kiskereskedők vagy a bevásárlóközpontok állatáruházainak alkalmazottai gyakran a legalapvetőbb dolgokkal sincsenek tisztában. Számolni kell azzal is, hogy a kereskedőnek nem feltétlenül érdeke a hiteles tájékozta-

tás: megesik, hogy a nagyobb üzleti siker elérése érdekében a valószínűleg pozitívabb színben tünteti fel az eladásra kínált állatot, nem ismerve fel, hogy üzleti szempontból is kifizetődőbb a visszatérő, elégedett törzsvendégre építeni, aki éveken át a jól bevált kereskedésben vásárolja a létszükségleti cikkeket remélhetően hosszú életű jószágá számára. Szélsőséges eset, de arra is van példa, hogy a szaktanácsadásért az üzletben külön díjat számolnak fel, ami olyan, mint ha a műszaki áruházban csak pénzért mutatnák meg, hol kell bekapcsolni a megvásárolni szándékozott porszívót.

Hol torzít a kirakatüveg?

A kereskedőtől való közvetlen információkérésig többnyire csak azok jutnak el, akikben már megfogalmazódott a konkrét vételi szándék. A szemléletformálás azonban ennél jóval korábban, indirekt formában kezdődik meg, azon benyomások által, amelyek az utcáról betéző látogatót az üzletben érik. A díszállat-kereskedésekben eladásra kínált állatok tartási körülményei alapján az érdeklődő öntudatlanul kialakít-

Szaporulat = jó közérzet?

Korábban általánosan elfogadott vélekedés volt, hogy a szaporulat az állat jó közérzetének, a tartási körülmények optimális voltának jele. A nagyüzemi állattartó-telepek ékes bizonyítékát szolgáltatják annak, hogy ez nem így van. A sikeres szaporodáshoz szükséges ugyan bizonyos testi kondíció, amelynek feltétele lehet a megfelelő táplálás, ez azonban csak kicsiny szeletét képezi annak, amire az állatnak ténylegesen szüksége van. A tojóketrecben tartott tyúkok például jelentősen nagyobb tojáshozamot produkálnak, mint az árokszálon kapirgáló háztáji baromfi, de ettől még nem kétséges, hogy melyik érzi jobban magát. Az unatkozó állatok sokszor folyamatos szaporodással reagálnak a sivár, ingerszegény környezetre, szinte futószalagon gyártva az utódokat, ez azonban nem azt jelenti, hogy jól érzik magukat. Ha természetes viselkedésmódoikat, kíváncsiságukat és mozgásigényüket kielégíthetik, a fajfenntartásba fektetett energiáik egy részét e tevékenységekre csoportosítják át, és szaporodási arányuk elkezdi a természeteshez közelíteni.

„Eldobható” állatok?

Ahogy decemberben ellepik a piacokat és köztereket a karácsonyi ünnep oltárán feláldozott fenyőfák, úgy az állatkereskedésekben minden év tavaszán kötelező érvénnyel megjelennek a nyulak, csibék, kiskacsák. A háziállat ugyan megtanítható a szobatisztaságra, és megfelelően tartva szeretetreméltó lakótárs lehet, kedvencnek mégis sokkal alkalmasabbak a kisebb rágcsálók (vagy a jól bevált macska), a pelyhes apróságokból néhány hét alatt vágószűzbe cseperedő baromfi pedig végképp nem való városi lakásba. Mielőtt Húsvétra nyuszit, kiskacsát vásárolnánk, vegyük figyelembe, hogy az állat élőlény, nem pedig az ünnep eldobható „dekorációs kelléke”.

elképzelésnek is tápot adnak, hogy ezek az állatok otthon, hosszútávon is ilyen körülmények között tarthatók. Ritka kivétel az olyan kereskedés, amely mintegy „mikro-állatkertként” működve a választékában felsorakoztatott vagy „vevőcsalogatóként” állandó jelleggel az üzletben tartott példányok tartási körülményeivel példamutatóan demonstrálja az állatok valós igényeit.

Kiskutya a kirakatban

A kisállat-kereskedelemben mutatkozó irányváltás sajnálatos módon magával hozta a kutya- és a macskakölykök megjelenését is a hazai üzletek választékában. E két legnépszerűbb és legnépszerűbb társállatunk a többinél lényegesen szorosabb kapcsolatban él együtt az emberrel, aminek kézzelfogható bizonyítéka, hogy tartásuk nem igényel ketrecet, s a szabadba kiengedve is visszatérnek gazdájukhoz, ami nem tekinthető általánosnak a többi társállat esetében. Ezt a kötődést a kölyök-kutya vagy -macska életének korai szakaszában végbemenő szocializációs

folyamat biztosítja, amelynek hatására az állatban kialakul az életre szóló bizalom az ember iránt. Ha az anyától való elválasztás és az új gazdához kerülés közé akár csak egy-két hétnyi köztes időszak is beékelődik, amelynek során az állat nem családtagként, hanem ketrecbe zárva, személytelen körülmények között éli életét, ez megzavarhatja a szocializáció érzékeny folyamatát, és visszafordíthatatlan lelki sérülést okozhat, alkalmatlanná téve az állatot arra a fajta együttélésre, amit leendő gazdája elvár tőle. Kölyökkutyának vagy -macskának tehát egyetlen esetben van keresnivalója az állatkereskedésben: ha szerencsétlen sorsú állatként a menhely helyett ezt a lehetőséget kínálják fel számára annak érdekében, hogy (ellenszolgáltatás nélkül vagy jelképes összegért) szerető gazdához jusson.

Ki az, akit kopasztanak?

A vásárlóerő növekedése és a túlzásoktól sem mentes nyugat-európai állattartási kultúra befolyása eredményezte azt a helyzetet, amely a bevásárlóközpontok pet shopjait, valamint a szupermarketek állatfelszerelés-üzleteit jellemzi. A polcok ros-

adásig telve vannak felesleges, sőt olykor egyenesen káros felszerelési tárgyakkal, amelyeknek rendeltetésével sokszor maga az eladó sincs tisztában. A különbséggé fajuló állatszeretet jegyében bőségesen elláthatjuk kedvencünket olyan ízléstelen ajándékokkal is, mint a műanyagból készült, megszólalásig élethű kopasztott csirke. Ennek a tobzódó áruválasztéknak egyetlen célja van csupán: a vevő pénztárcájának minél hatékonyabb megcsapolása. A másik oldalon találjuk a túlzott takarékoságra építő haszonszerzést: a márkajelzés nélkül, forrasztott nejlontasakba csomagolva árusított lemezes díszhaltápról kiderül, hogy nem más, mint színezett rétestészta, a bizonytalan helyről származó tubifex vagy szűnyöglárva nagymértékű vegyi szennyeződést mutat, és így tovább. Az állatvédelmi törvény küszöbön álló módosítása felfüggesztja a reményt a házikedvencnek szánt élőlények érdekeinek érvényesítésére, ám addig az emberléptékű, hiteles szaküzlet választása a fő biztosíték arra, hogy a társként tartott állatok élete ne csak az ember számára legyen csupa kedvtelés.

M. Á.

Ezek a könnyen tisztítható, egyszerű kalitkák alkalmasak sok madár higiénikus és biztonságos elhelyezésére, ideiglenes jelleggel. A végleges otthonnak azonban más szempontokat is ki kell elégeítenie!

Minden gyerek vágyik valamilyen állatkára – a legtöbben talán kutyára, igen sokan macskára, de a csöpp madarak, rezgő bajszú rágcsálók is számtalan gyermekszívet rabul ejtenek. Ám ha az álom megvalósul, gyakran kiderül, hogy az ifjú gazdi még nem alkalmas a jószág ellátására, s a kis kedvencel járó gond a szülők nyakába szakad. Az alábbi kérdések megválaszolása és a válaszok kiértékelése segít eldönteni, vajon mennyire számíthatunk csemeténk segítségére az állat ellátása terén, illetve mennyire érett arra, hogy önállóan viselje gondját szőrös, tollas vagy éppen pikkelyes kedvencének

ITT AZ IDŐ?

Kovács Zsolt felvétele

ÉRTÉKELÉS

1. Leszokott-e már arról, hogy szopja az ujját?
2. Tud-e legalább félóra hosszát csendben ülni?
3. Képes-e megtölteni egy poharat vízzel, és átvinni a szobán úgy, hogy ne lötyögtesse ki?
4. Meg tud-e fogni egy kifőtt tojást anélkül, hogy összetörné?
5. Magától kezét mos-e étkezés előtt vagy wc-használat után?
6. Képes-e a figyelmét hosszabb ideig egy bizonyos dologra összpontosítani?
7. Eszébe jut-e magától rendszeresen fogat mosni?
8. Van-e valamilyen szabaddíós elfoglaltság, amit rendszeresen űz?
9. Képes-e lemondani valamiről valaki más javára?
10. Haza tud-e vinni a boltból egy teli szatyrot?
11. Tud-e egyedül biztonságosan közlekedni?
12. Meg mer-e szólítani egy idegen felnőttet anélkül, hogy zavarba jönne?

Ha tíz vagy annál több kérdésre NEM a válasz, akkor gyermekünk még kicsi ahhoz, hogy saját állatkája legyen. Ha a szülők maguk is állatbarátok, a családi kedvencben persze ő is örömet leli, de ellátásában közreműködni még nem tud, és felügyelet nélkül hozzányúlania még nem tanácsos. Már ekkor meg lehet vetni az állatokkal szembeni bizalom alapjait, ehhez azonban fontos, hogy ne ériék kellemetlen élmények (pl. harapás).

Ha legalább az első négy kérdésre IGEN a válasz, akkor a gyerek már elég érett ahhoz, hogy felnőtt irányítása mellett aktívan segítkezzen egy kis állat ellátásában. Elég ügyes ahhoz, hogy megetesse, megittassa, és képes óvatosan kézbe venni anélkül, hogy kárt tenne benne, de még ne hagyjuk rá teljesen a gondozást.

Ha a válasz a második négy kérdésre is IGEN, akkor csemeténk már képes lehet önállóan is gondját viselni kis kedvencének. Már elég rendszeresség és felelősségtudat van benne ahhoz, hogy ne feledkezzen el a napi ellátásáról, és nem okoz gondot az alapvető higiéniai szabályok betartása sem. Természetesen azért támaszt kell nyújtani neki, és meg kell bocsátani, ha olykor kissé lankad a kitartása!

Ha valamennyi kérdésre IGEN választ merünk adni, akkor gyermekünkre már

minden bizonnyal rábízhatjuk akár egy kiskutya ellátását is, egészen a sétáltatásig. Elég önálló, megbízható, és fizikailag is elég erős ahhoz, hogy irányítani tudja (agresszív, harapós ebet természetesen soha nem szabad gyerek felügyeletére bízni). Képes a kedvencével való foglalatosságot más, az adott pillanatban vonzóbbnak tűnő időtöltések elé helyezni, és nem jön zavarba, ha úgy adódik, hogy segítséget kell kérnie. Ez azonban rendszerint csak tíz-tizenkét éves kor után következik be.

Még ha gyermekünk e kívánalmak mindegyikének eleget tud tenni, akkor se feledjük el azt, hogy a kis állattal az egész családnak együtt kell élnie. Mindig lesznek olyan napok vagy hetek (pl. nyári táborozás stb.), amikor a leglelkismeretesebb kis gazdának vagy gazdasszonynak is át kell adnia egy kis időre a stafétabotot. Az sem mindegy, hogy mikor szánjuk rá magunkat a nagy döntésre. A mozgalmas, változásokkal terhelt időszakok (iskolakezdés, nyári vakáció, esetleg kistestvér születése) nem alkalmasak arra, hogy tovább bővítsük a család létszámát. Állatot csak nyugalmas időszakban érdemes beszerezni, amikor az élet a megszokott mederben zajlik. Ha mindez együtt van, akkor mondhatjuk, hogy itt az idő – itt az idő arra, hogy a kis ember megtegyje az első lépést egy másik élőlényről való felelős gondoskodás felé.

mirtse

Gócs András felvétele

híradó

VIDÉKI ÁLLATKERTI HÍREK

Sarkantyústeknős-bébiak keltek a Győri Állatkertben. E faj Európában először a Budapesti Állatkertben szaporodott, ám az elmúlt harminc évben alig volt példa hazai fészekaljra. Győrben e nagytetű páncélosok a nyári időszakot tágas kifutóban töltik, míg télen padlófűtéses, napfényes állatház szolgálja kényelmüket. A lerakott hús tojásból 100 nap után, átlagosan harminc fokos keltetési hőmérséklet mellett tizenhét kis teknős bújt elő, ám egyikük sajnos „kelégyenge” volt, így elpusztult. A többi remekül érzi magát, és szépen fejlődik.

Tizedik alkalommal rendezi meg a Debreceni Állatkert az Állatok Karácsonyát. December 27-én állatsimogató, rajzverseny, zoo-tótó, műsorok és szakvezetés várja az érdeklődőket. A Karácsonyra való tekintettel az állatok is ünnepi menüt kapnak, ennek felszolgálása is ekkor történik. Vélhetően kikélnék addigra a csíkos emucsibék, viszont addigra valószínűleg elvesztik csikjaikat a mangalica-malacok.

Hattagú szurikátacsalád érkezett a Miskolci Vadasparkba. Az állatok beszerzésében és korszerű kifutójuk megépítésében a Magyar Posta és a Dél-Afrikai Nagykövetség is jelentős segítséget nyújtott. A szurikáták megszokták a számukra minden bizonnyal szokatlan környezetet és éghajlatot, és vidáman élnek mindennapjaikat – a közönség nem kis örömeire. A Miskolci Vadaspark nyerte el az idén a Holcim-díjat is. A Holcim Hungária Rt. által kiírt pályázaton a park fejlesztésére megítélt díjat dr. Dobos Imre, a hejőcsabai cementgyár igazgatója nyújtotta át Molnár Attilának, a vadaspark igazgatójának.

Kovács Zoolt felvételei

KÖRNYEZETI KATASZTRÓFA A SPANYOL PARTOKNÁL

Egy tengerben sodródó konténer ütött léket a *Prestige* tartályhajón, amely végül hatnapi hanykolódás után, november 19-én a *Las Islas Cíes Nemzeti Park* közelében süllyedt el. A roncs 3000 méteres mélységbe került, és még mindig szivárog belőle az olaj – a szennyezés ezidáig 300 km hosszán veszélyezteti a tengerpartot. A tengeri élővilágot súlyos veszteség érte; a spanyol hatóságok – okulva a korábbi tanker-katasztrófák szomorú tapasztalataiból – Roncudo és a Tourinan fok között betiltották a rákászást és a halászatot, amely az itt élő emberek fő bevételi forrása volt. Mivel a rossz időjárás jelentősen megnehezíti a mentesítési munkálatokat, a szakértők feltételezik, hogy az olajszennyeg eddig még érintetlen partszakaszokat is elszennyezhet.

Fotó: WWF/Raúl Garcia

A HEGYI GORILLA TÚLÉLTE A XX. SZÁZADOT

Egy évszázaddal felfedezésük után, az orrvadászat, a betegségek és hegyvidéki élőhelyük drámai csökkenése ellenére, a fokozottan veszélyeztetett hegyi gorillák száma lassan újra emelkedik. Mindez a kitarító, elkötelezett természetvédelmi munkának köszönhető.

A hegyi gorilla (*Gorilla beringei*) éppen száz éve vált ismertté a tudomány számára. Ellenőrizhetetlen vadászata, erdei élőhelyeinek pusztítása és törvénytelen kereskedelme hamarosan egyedszámának drámai csökkenéséhez vezetett. Félő volt, hogy már felfedezésének évszázadában kipsztul. A rossz kilátások ellenére – hála a természetvédőknek – 1989 óta a faj egyedszáma 620-ról 647-re emelkedett. A hegyi gorillák körülbelül fele Ugandában honos, míg a többiek Ruandában és a Kongói Demokratikus Köztársaságban élnek.

A hegyi gorillákra az egyik legnagyobb veszélyt még mindig az élőhelyük elvesztése jelenti. Több mint százezer ember lakik azokon a távoli tájakon, ahol a hegyi gorilla előfordul.

Fotó: WWF-Cannon/Martin Harvey

SZABADON SZÁRNYAL

Szabadon szárnyalhat a megmentett sas November 26-án szabadon engedték azt a parlagi sást (*Aquila heliaca*), amelyet hónapokig pátyolgattak a Miskolci Vadasparkban. A madarat legyengülve találták a Bükk-hegység peremterületén. A vadaspark és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szakembereinek szakszerű gondozása következtében a sas felépült, és alkalmassá vált arra, hogy ismét önálló életet éljen. Az engedett sas lábára a gyűrű mellé egy speciális adókészülék is felerősítésre került.

A parlagi sas jelenlegi hazai állománya 60 pár. Évente 1–3 párral növekszik az állomány, ami egyedülálló, mivel elterjedési területének nagy részén csökken a fészkelő párok száma.

MEGSZÜLETETT MANDULA, A TAPIÍRKÖLYÖK

A Szegedi Vadaspark dél-amerikai tapírja, Jenny tavaly „ment férjhez”: Sámson, a fiatal hím a Budapesti Állatkertből érkezett. Kapcsolatuk gyümölcsként, közel 400 napos vemhesség után született meg Mandula, a kis tapírlány. A csíkos csöppség mozgásával, örökléké kutató ormányával mindenkit levesz a lábáról. Az anya fáradhatatlanul gondoskodik róla: szoptatja, nyalogatja bűbajos kölykét. Az örömteli esemény jelentőségét fokozza, hogy veszélyeztetett állatfajról van szó. A vadászat, valamint az állat élőhelyének, az esőerdőknek a pusztulása a faj állományának csökkenéséhez vezetett. A főként éjszaka aktív, növényevő tapír a nappalt pihenéssel tölti. Kiválóan úszik, hosszú percekre eltűnik a víz felszíne alatt.

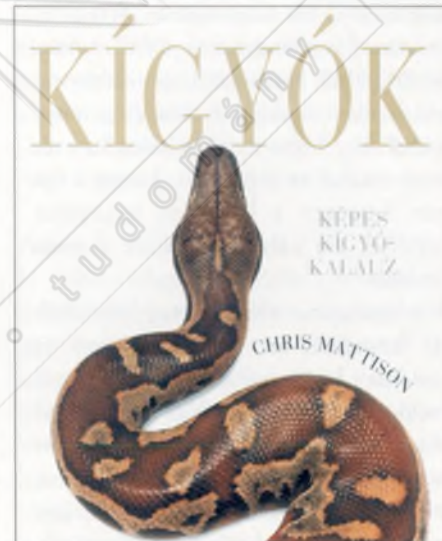

Érzékeny ormányát ujjként használja a növények leszakítására, s akár a víz alatt is képes „legelni”. Általában magányos, csak szaporodási időszakban él rövid ideig párban. A kölyköt csíkos-foltos színezete rejti el a ragadozók szeme elől. Élettartama fogásban 30–35 év.

KÍGYÓK

A kígyók hagyományosan nem tartoznak a közkedvelt állatok közé, ám egyre többen szeretik őket. Azt például még megbecsülni sem lehet, hogy a hazai háztartásokban hány terráriumi sikló és kígyó él (bár nem bánám, ha mérgekígyóból sokkal kevesebb volna...). És ott van még a sok tízezer „szimpatizáns”, akik bár nem tartják őket, szívesen olvasnak e lábatlan hüllőcsoportról. A most megjelent, *Kígyók* című kötet valamennyiük igényeit maximálisan kielégíti.

Aki egy kicsit is jártas az angol nyelvű herpetológiai szakirodalomban, annak ismerősen cseng a szerző, Chris Mattison neve. Könyvei évtizedek óta ott lapulnak a hüllőbarátok könyvespolcain. Magyar nyelven azonban most jelenik meg először könyve. A *Kígyók* kiváló szakmunka. Foglalkozik a hüllők evolúciójával, környezetével, anatómiájával, védekezésük és zsákmányolásuk módjaival, veszélyeztetettségükkel. A hüllőbarátok számára talán az a leginkább érdekes rész, ahol több mint félszáz faj részletes

bemutatására kerül sor. A fajok ismertetése pazar képanyaggal, térképekkel, érdekességekkel, önálló oldalpárokon történik. A kötet végén összeállított Kígyókatalógus pedig a kígyófajok legteljesebb felsorolását tartalmazza.

K. Zs.

(Chris Mattison: *Kígyók*,
Grafo–Panemex Kiadó, 2002)

KUTYÁK

Sok ezer éve elválaszthatatlan, s együtt is marad mindörökké az ember és a kutya. Együtt fordítottunk hátat a vadonnak, s közös utakat járunk azóta is; szövetiségünk számtalan próbát kiállt. A GABO Kiadó gondozásában 2002 Karácsonyára megjelent kötet azoknak szól, akik a kutyát családtagként kezelik. Megismerhetjük belőle egy „kettős anyanyelvű” élőlény lenyűgöző kommunikációs képességeit, és segítséget kaphatunk ahhoz, hogy a csetlő-botló kölyökből kiegyensúlyozott, megbízható, a két- és négylábúak társadalmába egyaránt beilleszkedni képes felnőtt kutyát neveljünk.

M. Á.

(Sarah Whitehead – Beverly Cuddy: *Kutyák*, GABO Kiadó, 2002)

Állattani, növénytani, természettudományos könyvek egy helyen!

Budapest I. ker., Mária tér 3.
Telefon: 214-4441

CÍMOLDALON A MÓKUSMAJOM

Ma már egyre több állatkertünkben találkozhatunk mókusmajommal (*Saimiri sciureus*), sőt olykor már állatkereskedéseinkben is felbukkan néhány példány. Persze mindig csak hímek, nőstényhez nem egyszerű hozzájutni. Érdekes, hogy e rendkívül bájos főemlőst – talán éppen fejrögzolata miatt – német neve után halálfejes majmocskának is nevezik.

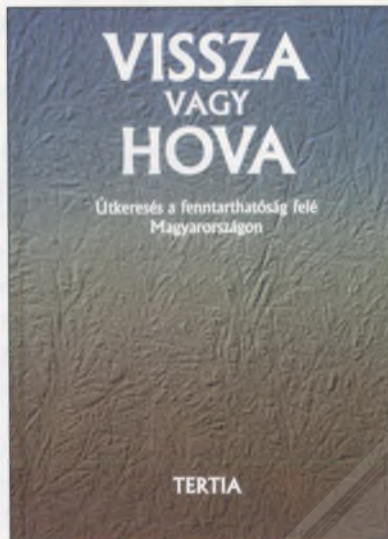
A mókusmajom Dél-Amerikában honos, Kolumbiától Kelet-Bolíviáig, valamint Amazóniában. Leginkább az őserdőket kedveli, az Andok keleti felén 1500 méteres magasságban is megél. Szívesen megdézsmálja a kultúrnövények tábláit is. Többnyire a fák alsó és középső szintjén tartózkodik. Tizennégy alfaja ismert. Nappali életmódot folytat, általában húsznál több fős csoportokban jár tápláléka után. Étrendje gyümölcsökből, kultúrnövényekből, hajtásokból, gerinctelenekből, madártojásokból és kisebb gerincekből áll. A csoportok vándorolnak és nem tartanak territóriumot. Magát a fajt nem fenyegeti a közvetlen kipusztulás veszélye, ám néhány alfajának a sorsa kérdéses.

A mókusmajmot előszeretettel használták (és használják ma is) laboratóriumi és etológiai kísérletekhez. Néhány évvel ezelőtt világszerte kedvelt és olcsó hobbiállat is volt. A majmok azonban nem tartoznak a könnyen tartható, problémamentes társállatok közé. Óriási mozgásigényük hatalmas férőhelyet igényel, viszont szabadon tartani őket nem tanácsos, mert fékezhetetlen kíváncsiságuk folytán jóvátehetetlen károkat okoznak környezetükben. Mint gyakorlatilag minden majom, ezek a kedves kis koboldok is fejlett társas életet élnek, ezért magányosan tartani őket kimeríti az állatkínzás fogalmát.

Bogosi Zoltán felvétele

VISSZA VAGY HOVA Útkeresés a fenntarthatóság felé Magyarországon

„A fenntartható fejlődés a fejlődés olyan formája, amely a jelen igényeinek kielégítése mellett nem fosztja meg a jövő generációit saját szükségleteik kielégítésének lehetőségeitől” – így szól a Brundtland Bizottság 1987-ben publikált, Közös jövőnk című jelentésének fenntartható fejlődés-definíciója. A Tertia Kiadó gondozásában a johanburgi konferencia után megjelent *Vissza vagy hova* című könyv 56 szerzője – köztük Kiszél Vilmos, a Göncöl Alapítvány elnöke – nem kevesebbre vállalkozik, mint hogy ki-ki a saját szakterületéből kiindulva megpróbáljon rávilágítani a fenntarthatóság megvalósításának gyakorlati problémáira, az egyén, a társadalom és a gazdasági szféra felelősségére, és bemutassa a lehetséges megoldásokat.

„Ez a könyv az erkölcsi értékek és a példamutatás mozaikjainak felvillantásával a jobb közös jövő megvalósításának lehetőségeiről szól. Útelágazáshoz értünk: vagy rászánjuk magunkat, hogy életmódunkat, termelési és fogyasztási szokásait egy felelős értékrendhez igazítjuk, vagy elbuktunk. Mi, mind a hatmilliárdan.”

Bóbis Ildikó

(*Vissza vagy hova*, Tertia Kiadó, 2002)

SOMA, A VIDRAKÖLYÖK MÁR ESZI A HALAT!

Soma körülbelül két hónapos lehetett, és csak tejet ivott, amikor a közelmúltban behozták a Szegedi Vadasparkba. Az anyja valószínűleg elpusztulhatott, s az elárvult, legyengült kis jószágot a szentesi kórház területén találták meg.

A tejről fokozatosan szokott át legfőbb természetes táplálékára, a halra. Eleinte csak pépes formában, tejjellel elkeverve volt hajlandó elfogyasztani, de ma már igazi szakértő módjára birkózik meg az egész karászokkal is.

A vidra fokozottan védett állat, élete a vizekhez, vízpartokhoz kötődik. Európa számos területén ma már szinte teljesen kipusztult, Magyarország azonban még mindig nagy állománnyal büszkélkedhet. A Tisza mentén élő állatok az emlékeztető csianszennyezés okozta mérgezést úgy vészelték át, hogy arra az időre egész egyszerűen elköltöztek a folyó mellől.

Miután Soma a táplálkozás területén példás előmenetelt tanúsított, a papagájházból rövidesen kiköltözik Bea, a Szegedi Vadaspark felnőtt nőstény vidrája mellé, aki remélhetőleg örökbefogadja, s az apólók helyett majd ő folytatja az egyre rakoncátlanabb kölyök nevelését.

dr. Gósi Gábor, igazgató

KÖNYVEK-KÉPEK

Blaumann Ödön neves természetfotós képeiből 2002. november 6–30. között több mint harminc alkotást láthattak az érdeklődők a LIBRI Mezőgazdasági könyvesboltjában. A kiállítást a könyvesbolt és a Dénes Natur Műhely Kiadó közösen szervezte.

Az ünnepélyes megnyitón Rácz Gábor természetfilm-rendező méltatta a Dénes Natur Műhely szerepét a hazai könyvkiadásban. Megemlítette azt a jó értelemben vett csökönységet és kitartást a kiadó vezetője, Dénes István részéről, amelynek eredményeképpen igazi könyvcsemegéket vehetnek kézbe az érdeklődők.

Blaumann Ödön a vadászpuskát cserélte fényképezőgépre, képeivel sok örömet szerezve a természet kedvelőinek és a könyvek, folyóiratok barátainak. Felvételeivel időnként a Süni és a Vadon magazinnak hasábjain is találkozhatunk.

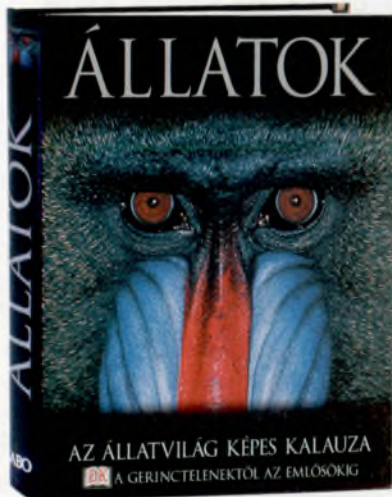
A könyvesbolt a továbbiakban is szeretné folytatni a bemutatók, kiállítások szervezését, teret és lehetőséget adva főként az ifjú és tehetséges alkotóknak. Jelentkezni lehet az alábbi telefonszámon vagy címen:

LIBRI Kft. Mezőgazdasági Könyvesbolt,
Bp. V., Vécsey u. 5. Telefon: 311-0882.

Keresztúri László,
boltvezető

ÁLLATOK: új Brehm született

Plinius óta sokan megpróbálkoztak már azzal, hogy olyan művet alkossanak, amelyben az állatvilág minden faja szerepel. A XIX. század második felében ez csaknem sikerült is, hiszen Alfred Edmund Brehm megalkotta a 18 kötetes Állatok világát, amely az akkor ismert magasabbrendű állatok csaknem mindegyikét tartalmazta.

E könyv egy évszázadig állt az ismertterjesztés szolgálatában, sőt egyes részletei még ma is bizton használhatók. A nagy Brehmnek volt egy igencsak testes kiadása is, amely a legfontosabb fajokat egy kötetben mutatta be.

Némiképp talán e nagy jelentőségű könyvhöz fogható a GABO Könyvkiadó hazánkban páratlan vállalkozása, az *Állatok* című, igencsak súlyos és terjedelmes könyv rekordgyorsaságú megjelenítése (az eredeti, angol nyelvű kiadás tavaly látott napvilágot). A kötet első fele az állatok anatómiájával, rendszertanával, élőhelyével és még sok más érdekességgel ismerteti meg az olvasót. Az azt követő fejezetek pedig rendszertani sorrend alapján, szakszerű szövegezéssel hű keresztmetszet adnak Földünk állatvilágáról. Az emlősöktől a gerinctelenekig igen hosszú a lista, több ezer faj mutatkozik be az oldalakon. Külön figyelmet érdemel a parádés fotóanyag – nem véletlen, hogy a könyv alcíme: *Az állatvilág képes kalauza*. Az ismertetőszövegek rövidek, de információgazdagok. Különösen hasznosak az elterjedési területek térképei és a pikto-

gramok. Jól tudjuk, hogy akadnak olyan kézikönyvek, amelyeket még most, a számítógépek és az internet korszakában sem nélkülözhetünk. Bizton állíthatom, az *Állatok* ezek közé tartozik!

K. Zs.

A VADON KÉPEKBE

Az elmúlt esztendő egyik legnagyobb könyvsikere volt *A világ képeiben*, amely a National Geographic magazinban megjelent parádés fotókból szemezgetett. A most megjelent *A vadon képeiben* méltó folytatása az említett könyvnek. Százhetvenöt művészi alkotás egy kötetben, hiszen minden egyes kép önmagában is művészi felvétel, ám elkészítésükhöz láthatóan sok szaktudás és talán még több szerencse kellett. Oroszlánokkal indulhatunk vadászni, bepillantathatunk a gepárdcsalád életébe, emberszabású majmokkal barátkozhatunk, míg néhány lappal arrébb a grizzly-medvékkel indulunk lazacfogásra – s tesszük mindezt egy kényelmes karosszékben ülve! E könyv nem tekinthető egyszerűen a polcra beállítható kötetnek. Időről időre elő kell venni! Megéri.

(John G. Mitchell: *A vadon képeiben*, National Geographic, 2002)

K. Zs.

BÁLNA-HELYZETKÉP A VILÁG ÓCEÁNJAIRÓL

A bálnavadászati szezon kezdetével szinte egyidőben fejeződött be a Föld-csúcs, ahol heves viták bontakoztak ki a bálnavédelmi és halászati egyezmények betartásáról és betartatásáról. Mi vajon a valós helyzet a tenger szintje alatt?

A tengeri emlősök a legnagyobb testű állatok, és valószínűleg a legintelligensebbek is. Az ember mindig csodálattal tekintett ezekre a vízi óriásokra, amelyek még ma is számtalan titkot őriznek. Tudományos vizsgálatuk nehézkes, hiszen megfigyelni sem könnyű őket, fogságban tartásuk pedig majdhogynem lehetetlen. Ezért maradhatott feltáratlan bonyolult társas kapcsolatrendszerük és felkavaró, érzelmeket kiváltó énekük.

Fognak a cetek

Persze a tudományos megfigyelés igényét jóval megelőzte a haszonszerzés vágya és a kereskedelmi célú halászat. Már a vikingek is vadásztak bálnára, de a kíméletlen irtás a XVI. századtól folyamatos. Ezalatt az időszak alatt a sziláscetekhez tartozó közönséges bálnák száma 550 ezerrel 120 ezerre apadt, az északi és a déli bálnából az eredeti állomány 3%-a maradt (350, illetve 3000 egyed). A halakkal és lábasfejűekkel táplálkozó fogascetek közül a legendás ámbráscet állománya „csupán” 20%-kal csökkent. A vadászat célja a bálnacsont, az ámbrás és a bálnaszír (olaj) kitermelése és értékesítése. A nagyobb testű bálnák fogatkozásával a figyelem mindinkább a kisebbek, végül pedig a delfinek felé fordult.

A „jó bálnák”

Nézzük a simabálnák történetét! Ezeket az állatokat „jó bálnának” is nevezték, mert halászatuk könnyű volt, és termékeiket nagy haszonnal lehetett értékesíteni. Ezért már 1935-ben a kipusztulás szélére sodródtak, így nem-

zetközi védelem alá kellett helyezni őket. Állományuk azonban azóta sem gyarapodott jelentős mértékben. Mivel a felszín közelében úszva táplálkoznak, és gyakran megfordulnak hajózási gócpontok közelében, az állomány kétharmada ütközésekkel eredő sebhelyeket visel. A pusztulások leggyakoribb oka is ez.

Védettség, szépséghibákkal

Az 1986-os teljes kereskedelmi célú vadászati tilalom fellelegzést jelentett a ceteknek, bár egyes országok tudományos kísérletekre hivatkozva folytatják a vadászatot. A fejlett természetvédelmi kultúrával rendelkező Japánban például szinte folyamatosan kapható a védett állatok százainak elejtéséből származó bálnahús. Jó példaként meg kell említeni a csukabálnák állományának öröndetes szaporodását: számuk ma hatszorosa a 400 évvel ezelőttinek. Szaporodásuk valószínűleg a fogyatkozó fajok élőhelyének sikeres betöltéséből ered. Szintén gyarapodásnak indult a hosszúszárnú bálna 300–500 közé becsült populációja. 40 év alatt a 15 méteres állatok száma 4500 fölé emelkedett.

Delfinek és emberek

A bálnák és delfinek pusztulásának további okai a halászháló, amelyekbe belegabalyodva megfulladnak. Szintén jelentős a folyószennyezések hatása, amely az édesvízi inia és a Szt. Lőrinc-folyó torkolatában élő belugák állományát tizedeli. A bálnavadászat betiltásával ugrásszerűen megnőtt a delfinek kereskedelmi célú halászata is, és ismételt felmerült a fogascetek irtása. Ezek az állatok ugyanis táplálékkonkurrenciát jelentenek az ember számára, mivel ugyanazokat a halakat és lábasfejűeket fogyasztják, amelyekre a halászflokkok tulajdonosainak fáj a foga.

Barta István

ÖT BETŰ A VADONÉRT

Magyarország feladatai a Washingtoni Egyezmény végrehajtásában

A Washingtoni Egyezmény néven ismert CITES (Convention on International Trade of Endangered Species, azaz Egyezmény a Veszélyeztetett Fajok Nemzetközi Kereskedelméről) 1973-ban jött létre, 25 ország részvételével. Az egyezmény szigorúan szabályozza és engedélyhez köti a védett fajok országhatáron keresztül történő szállítását, nemcsak a vadon befogott, hanem a tenyésztett példányok esetében is. A szabályozás nemcsak az élő egyedekre, hanem a preparátumokra, illetve a védett fajokból készült bármely termékre (állatbőr, elefántcsont, gyógynövénykivonat stb.) vonatkozik. Az egyezmény hatálya alá tartozó fajokat három függelékebe sorolják, melyek közül az I. függelékebe sorolt fajok vadon befogott példányaival való kereskedelem egyáltalán nem engedélyezett. A csatlakozást követően a környező országok közül hét évig egyedül nyugati szomszédunk, Ausztria volt tagja az Egyezménynek. Csehország és Szlovákia 1993-ban, Románia 1994-ben, Horvátország, Szlovénia és Ukrajna 2000-ben írta alá a csatlakozási megállapodást, míg Jugoszlávia csak az idei évben vált tagországgá, így ma már szomszédaink mindegyike részes fele a szerződésnek.

Magyarország a kelet-középeurópai régió országai közül elsőként csatlakozott a Washingtoni Egyezményhez. A csatlakozási szerződést 1985. május 29-én írtuk alá, és az abban foglalt kötelezettségeink 1985. augusztus 27-i hatállyal léptek hatályba.

Nyugat-Európa kapujában

Az Egyezmény végrehajtásában betöltött nemzetközi szerepünk három részből tevődött és tevődik össze ma is. A legjelentősebb ezek közül a rajtunk keresztül folyó tranzitforgalom. Ennek származási országai elsősorban közel-keleti (Törökország, Irán) és délkelet-európai (Bulgária, Macedónia, Románia, Jugoszlávia) országok, valamint a volt szovjet utódállamok. Az elsősorban kamionokban, személygépkocsikban szállított áruk célpontja Nyugat-Európa és Csehország. A felsorolt útvonalak mindegyikén szervezett csempészet is folyik a legális kereskedelem mellett.

A balkáni államok közül Jugoszlávia – tekintve, hogy a legutóbbi időkig nem vonatkozott rá az egyezmény előírásai – a csempészt állatok és növények elosztóközpontjaként működik, s jelentős szerepet játszik a hajón és légi úton a világ minden tájáról területére érkező szállítmányok közvetítésében. Ennek az illegális kereskedelemnek nagy része hazánkon keresztül jut el a célországokba. Remélhetőleg az ország közelmúltbeli csatlakozása rövid időn belül változtat ezen a helyzeten.

Az illegális szállítmányok elosztásában fontos szerepe van Csehországnak is. Itt nagy hagyománya van a díszállattartásnak és –tenyésztésnek (elsősorban hüllők, papagájok és solymászatra használt ragadozó madarak), valamint a különböző veszélyeztetett növényfajok (kaktuszok, orchideák) gyűjtésének. A Magyarországon tartott állományok többszöröse található a cseh tenyészetekben, így az egzotikumok piaca is

A hazánkban tavasszal tömegesen árusított hóvirág egy része csempészárú

A CITES 2002. november 3–15. között rendezte meg a Részes Felek 12. konferenciáját, ahol a tagországok döntöttek az egyezményt érintő legfontosabb kérdésekről. Ide tartozik többek között a függelékek módosítására benyújtott javaslatok megtárgyalása, elfogadása, vagy elvetése. A konferencián hozott, a fajok felvételét, törlését vagy átsorolását érintő változásokról a következő számban adunk tájékoztatást.

jelentős. A Csehországba irányuló szállítmányok egy részét is hazánkon szállítják keresztül.

Horogra akadt teknős-csempészek

A hazánkon keresztül csempészt élő állatok közül ki kell emelni a szárazföldi teknősöket. Ezeket elsősorban a balkáni államokban: a volt Jugoszlávia területén, Macedóniában, Bulgáriában és Törökországban, valamint Ukrajnában fogják be. A nagyobb szállítmányok összegyűjtése hónapokig is eltarthat, ezalatt az állatokat egymás hegyén-hátán, embertelen körülmények között tartják. Az ily módon összefogdosott, általában több száz állatot kamionokba zsúfolva, kamion aljára szerelt ládába rejtve, vagy személyautókban (kártyában, műszerfalban) próbálják meg átcsempészni a határokon. Magyarország keleti-délkeleti határszakaszán a Vám- és Pénzügyőrség munkatársai rendszeresen derítenek fel ilyen szállítmányokat. Két esetben előfordult, hogy ezer példánynál is több teknőst találtak egy szállítmányban. 1993-ban 1250 db kirgiz teknőst (*Testudo horsfieldii*) Záhonyánál, majd 1996-ban 1009 db mór teknőst (*Testudo graeca*) Tompánál.

A cipróg, szepell, kirgiz és mór teknősök (balról jobbra) tömegesen vésnek, áldozatul az állatcsempészeknek

Az utóbbi évek egyik legnagyobb fogása volt, amikor 2001. június 30-án a röszei vámosok 360 db görög teknőst (*Testudo hermannii*) foglaltak le egy macedón állampolgártól. A teknősöket egy kamion alvázára szerelt faládjában akarták átcsempészni az országon. Mint arról már a *Vadon* egy korábbi számában beszámoltunk, ezeknek az állatoknak nagy részét sikerült a görög hatóságokkal együttműködésben eredeti élőhelyükre visszajuttatni. Ugyanebben az évben, ugyancsak a röszei vámhivatal munkatársai egy – a cseh hatóságok által már régóta jól ismert – cseh állampolgártól 445 db görög teknőst foglaltak le, amelyeket egy személyautó műszerfalába rejtve próbált meg átcsempészni a határon.

A tranzitforgalom mellett a határok átjárhatóságának és gazdasági fejlődésünknek köszönhetően hazánk az egzotikus állat- és növényfajok, valamint a belőlük készült termékek felvevőpiacává is vált. Ez a szerepünk a jövőben várhatóan fokozódik majd. Egyre több olyan nagykereskedő jelenik meg a piacon, aki közvetlenül az élőhely országából importálja a többnyire vadon befogott élő állatokat, kihasználva a nagy keresletből fakadó üzleti lehetőséget.

Hazai értékeink védelme

Magyarország CITES-en belüli feladatainak harmadik része az Egyezmény hatálya alá tartozó hazai fajaink védelme. Hazánkban is jelentős számban fordulnak elő olyan fajok, amelyek szerepelnek az Egyezmény függelékeiben. Ezek, három kivételtől – a hóvirág (*Galanthus nivalis*), az orvosi pióca (*Hirudo medicinalis*) és a kecsge (*Acipenser ruthenus*) – eltekintve hazai természetvédelmi oltalom alatt is állnak.

A királypiton, mint az óriáskigyók valamennyi faja, az Egyezmény hatálya alá tartozik

Kovács Zsolt felvétele

Az arapapagájok az illegális állatkereskedelem gyakori áldozata

A hazai természetvédelmi jogszabályok nem teszik lehetővé a védett fajok kereskedelmi célra történő gyűjtését, befogását, vadászatát és hasznosítását. Ebből következik, hogy a Magyarországon előforduló, védett és a CITES függelékében szereplő fajok nem kerülhetnek kereskedelmi forgalomba. Ennek ellenére több olyan állat- és növényfaj él nálunk, amelyeket a kereskedelem is veszélyeztethet. Említhetném itt a növények közül orchideáinkat vagy az erdei cikláment (*Cyclamen purpurascens*), melyek iránt a mai napig jelentős érdeklődést mutatnak a holland kertészeti vállalatok.

A hazánkat érintő kereskedelem ellenőrzése jelentős feladatot ró az Egyezmény hazai végrehajtásáért felelős Igazgatási Hatóságra, a nemzeti park igazgatóságokra és a Vám-és Pénzügyőrség határokon szolgálatot teljesítő vámhivatalaira. Ez a közeljövőben fokozódni fog, hiszen rövid időn belül megjelenik az Egyezmény új hazai végrehajtási rendelete. Az új jogszabály átveszi az Európai Unió szabályozását, amely jelentős szigorításokat tartalmaz az Egyezmény alapelőírásaihoz képest. A megjelenést követően a lap hasábjain részletesen ismertetem az Olvasókat érintő legfőbb változásokat.

Kőrösi Levente

Tábor az Aggteleki Nemzeti Park szíve csücskén

2002. július közepén a Tölgy Természetvédelmi Egyesület tagjai az Aggteleki Nemzeti Parkban táboroztak. Egyhetes környezet- és természetvédelmi szakmai programjuk avatta fel a Nemzeti Park felújított szálláshelyét, a Szalamandra Házat, mely egy fokozottan védett terület határában, a Ménes-völgy szögligeti bejáratánál található. Innen indult útjára nap mint nap a mintegy harminc táborozó, hogy gyalog vagy biciklin elérjék aznapi céljukat. Vízműnség-vizsgálatot végeztek a Ménes-patakban, mikroszkóp alá helyezték a Ménes-völgy talajlakó fonálférgeit, részt vettek a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer Kétféltű-Hüllő Protokolljának tesztelésében, botanikai és zoológiai túrákra mentek, széles publikum elől elzárt barlangokba látogattak el. A délutánokat és estéket szakmai előadások és beszélgetések tarkították. Az Egyesület saját szakmai gárdájának előadásai mellett vendégük volt Farkas Roland, a Nemzeti Park természetvédelmi felügyelője is, aki a Park természetvédelmi kincseiről és értékeiről beszélt. A szervezett programok után kellemes kikapcsolódást nyújtott a táborozóknak a 10. Jósvafői Falunapok rendezvényesorozata.

További információ a Tölgy Természetvédelmi Egyesületről:

Bakó Botond, elnök
(06-28) 522-085
bakobo@freemail.hu
<http://fang.fa.gau.hu/~tolgy>

Mókusok itt is, ott is – de hol is?

Mókusokat sokfelé láttak már, és szinte mindenki ismeri őket. Ha azt mondanám, mégis alig tudunk róluk valamit, senki nem hinné el. Pedig így van! Mindmáig egyetlen ember sem kutatta ezeket a tüneményes állatokat Magyarországon! Még azt sem tudjuk pontosan, hol élnek és hol nem, vagy miért éppen ott élnek, ahol. Ezek persze csak a legalapvetőbb tisztázatlan kérdések. A mostanáig homályos részletek listáját hosszú oldalakon keresztül sorolhatnánk. Ez készítetett minket arra, hogy figyelmünket ezekre a kedves rágcsálókra fordítsuk. Tavaly nekiláttunk a tisztázatlan kérdések megválaszolásának, de a feladat óriásinak bizonyult. Túl nagyok, hogy mások segítsége nélkül a végére tudjunk járni mindennek. Ezért most a gyerekekhez fordulunk. Találjuk meg együtt azokat a helyeket Magyarországon, ahol még élnek mókusok! Légy Te is Mókusleső! Ha lakóhelyed környékén, vagy kirándulás közben mókust látsz, írd nekünk (*Bősze Szilvia, 2600 Vác, Ilona u. 3. Göncöl Ház. A borítékra kérjük, írd rá: Mókusleső*). Mi küldünk majd Neked Mókusleső adatlapokat és Programfüzetet. A legtöbb adatlapot beküldők jutalma Vadon illetve Süni magazin, Mókusleső póló vagy matrica is lehet.

(A Mókusleső program a Göncöl Szövetség, a Göncöl Alapítvány, valamint a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával, a Tölgy Természetvédelmi Egyesület szervezésében zajlik.)

Göncöl Szövetség

HÍREI

Göncöl HÁZ

2600 Vác, Ilona utca 3.

Tel.: (06-27) 304-484, fax: (06-27)

Körbeért a „Zöld Forgatag”

November 21-én ért véget a Szent István Egyetem (SZIE) Gödöllői Campusának Földszinti Rektori Dísztermében megrendezett, „Zöld Forgatag” elnevezésű négynapos kulturális, környezet- és természetvédelmi programsorozat.

A rendezvényt november 18-án, hétfőn délután dr. Illés Zoltán, a Magyar Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságának alelnöke nyitotta meg, majd halk gitárszó és diavetítés mellett a szervezők tájékoztató vers- és prózarészleteket olvastak fel a félhomályban. A keddi napot (november 19.) a környezetvéde-

lem uralta. Reggel tíz órától délután háromig a GATE Zöld Klub zajsztintmérést végzett a gödöllői Művelődési Ház parkolójában. Délután került sor Beliczay Erzsébet építész előadására. A Levegő Munkacsoport munkatársa vázolta fel Budapest és környéke építészeti és környezeti kultúrájának egy lehetséges jövőképét. Szerdán (november 20.) Breuer László, a Pangea Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület elnöke tartott előadást hazánk földtani kincseiről. A rendezvényt csütörtökön (november 21.) délután Szendrő Szabolcs diavetítéses előadása zárta. A közönség a hegymászó-fotóművész képei és történetei által rádobbenhetett az ember természethez viszonyított kis méreteire, de példát kaphatott az emberi akarat erő példátlan nagyságáról is. Az érdeklődők az előadásokon túl megtekinthették a Börzsöny Akciócsoport, a Göncöl Alapítvány, a Göncöl Szövetség és a Tölgy Természetvédelmi Egyesület természetfotó-kiállítását, valamint a Pangea Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület kőzet- és ásványkiállítását.

A szervezők (Kulturális Misszió, Tölgy Természetvédelmi Egyesület, GATE Zöld Klub, Göncöl Szövetség, Börzsöny Akciócsoport) remélik, hogy a rendezvény színes kavalkádjában minden látogatóhoz sikerült közelebb hozni a természetet. Az előadásokkal, valamint hazai zöld civil szervezetek bemutatóközlőivel legfőképp arra akartak rávilágítani, hogy a természet- és környezetvédelem problémái igenis begyűrűznek az emberek mindennapi életébe.

Tölgylevél

Megjelent a Tölgylevél, a Tölgy Természetvédelmi Egyesület negyedéves lapjának legújabb száma.

Postaköltség ellenében korlátozott számban megrendelhető:

(2100 Gödöllő, Páter K. u. 1.,

bakobo@freemail.hu).

vagy elektronikus formában olvasható ez Egyesület honlapján

(<http://fang.fa.gau.hu/~tolgy>).

A Jihlavai Állatkertben nincsenek rácsok. Illetve egy-kettő azért akad, hiszen a papagájok röpdéit például aligha tudták volna másból megépíteni. Am a dróthálóval határolt felületek aránya elenyésző, ezért aztán semmi túlzás nincs a kert szlogenjében: „Jihlavai Állatkert – állatkert rácsok nélkül”

ÁLLATKERT

Aki szereti az állatokat, állatkerteket és Csehországban jár, az maga ellen vét, ha a Pozsony-Prága autópályáról ez utóbbi város előtt mintegy száz kilométerre nem tér le Jihlava irányába. Az állatkertet gépkocsival elég nehéz megtalálni, ám ha a gyönyörű történelmi belvárosban parkolunk, tíz pernyi kelleme séta után már ott állhatunk a bejárat előtt.

Az állatkert különleges élményt ígér. Ne várjunk azonban sok-sok tágas patáskifutót, „miniszavannát” oroszlánokkal, vagy éppen trombitáló elefántokat. Jihlavában zömmel kisebb, ám annál érdekesebb állatok élnek.

Az állatkert mellett kis folyócska zubog végig; ez alkotja az állatkert egyik „kerítését” is. Persze e természetes, tiszta vízfolyás egyúttal remek lehetőséggel szolgál arra, hogy vizét elterelve a lapályosabb részekben kisebb-nagyobb szigeteket lehessen kialakítani. Az efféle természetes élőhelyek aztán megannyi különleges állatnyak nyújtanak eszményi, és rögvest hozzáteszem, felettebb látványos élő-

Nandu

Vöröshomlokú maki

Kovács Zoolt felvétele

Goit András felvétele

A völgyben fekvő állatkert története 1957-re nyúlik vissza. A park egyik szegletében ekkor kis zoo-sarkot alakítottak ki. Később felépült a madárbemutató, amely nagy tetszést aratott a közönség körében. Később jöttek az első emlősök is, például egy oroszlánpár,

medve és majmok, s hamarosan elkészült az első igazán korszerű röpde is a ragadozómadarak számára (itt most fakókeselyűk tanyáznak). A hatvanas évek kezdetén megépült a macska- és majomház.

A mostani igazgató, a nemzetközi hírű Dipl. Ing. Vladislav T. Jirousek 1967-ben Dvůr Královéből érkezett az állatkertbe. Ekkor új korszak kezdődött az állatkert történetében. Megkezdődött a csaknem minden egységet érintő rekonstrukció, a rácsokat üveg és vízesárok váltotta fel, számos új állatkifutó épült, és ritkaságokkal teli gyűjtemény alakult ki. A egyébként főleg herpetológiával foglalkozó igazgató igyekezett a legritkább és leginkább sebezhető fajokat és alfajokat tenyésztésbe vonni.

Az állatkert jelenlegi területe 12 hektár, ám csak 6,5 hektáron gondoznak állatokat. A bemutató mellett még nagy területek találhatóak, ide képzelik el az új természetes kifutórendszert, amelynek megvalósítása már „csupán” pénzkérdés. A jelenlegi patáskifutók helyén pedig gorillaház épül.

Császárbajusz-tamarin

helyet. A különféle makiknak (madagaszkári félmajmoknak) például ideális, természetes fákkal borított minibiotopekat alakítottak ki, fákkal, fűvel, megfelelő domborzattal. A parádés elhelyezést e főemlősök soha nem látott gyermekáldással hálálják meg. Rendszeresen szaporodnak például a vöröshomlokú makik (*Eulemur fulvus rufus*), melyek a világ legveszélyeztetettebb félmajmai közé tartoznak, hiszen élőhelyükön, Madagaszkáron egyre kevesebb a táplálékul és búvóhelyül szolgáló erdő. (Egyébként a Győri Állatkert vöröshomlokú makijai is Jihlavából származnak.) A gyűrűsfarkú vagy más néven kattamakikból (*Lemur catta*) másfél tucatnyi él egy tágas szigeten, de szépen szaporodnak a varik (*Varecia v. variegata*) és vörös varik (*V. v. rubra*) is.

Az állatkert egyik, jelenleg talán legnagyobb büszkesége az 1997-ben megnyitott

Amazonas-ház. Az épület látogatható része mindössze 106 négyzetméter, ám e kicsinek tűnő területen olyan tágas, üveggel határolt esőerdő-részleteket alakítottak ki, melyekben leginkább különféle karmosmajmok élnek. Egy több ezer literes akváriumban természetes amazonasi halak tanyáznak, míg egy hasonlóan hatalmas terráriumban orrszarvú leguánok (*Cyclura nubila*) szaporodó közösségét gondozzák. Kisebb terráriumban trópusi rovarokban gyönyörködhetünk, míg a fejünk felett, a látogatói térben lajhárok lógnak. Táblák hívják fel a figyelmet arra, hogy ne álljunk közvetlenül alájuk: nekik is van anyagcseréjük, még ha lassabb is a megszokottnál...

A kanyargós sétautak mentén fák, cserjék, bokrok, örökzöldek pompáznak. A kifutók többsége – éppen a rafinált növényesítés miatt – csak akkor ötlük szemünkbe, amikor már

előtte állunk. S érdemes is megállni! A kert központi területén például tágas és rendkívül dekoratív Dél-Amerika kifutó áll, ahol nanduk, tapírok, marák és vízidisznók élnek. Olykor egy-egy nem „idevalósi” prérikutya is feltűnik. A hópárducok, a perzsa- és ceyloni leopárdok külön kuriózumot képviselnek, éppúgy, mint a kis macskagyűjtemény, élén a fogságban szinte sehoh sem látható, ám itt remekül szaporodó arab vadmacskával (*Felis silvestris gordonii*).

A ritka fajokat még felsorolni is nehéz. A bemutatott 111 faj többsége igazi ritkaság; ezt jól példázza, hogy 18 faj nemzetközi, EEP-s tenyésztésprogramban vesz részt. A városka is szereti állatkertjét, melynek eredményeképpen az éves látogatottság kétszáz ezer körül van.

K. Zs.

MUNKAKUTYÁK – 11. RÉSZ: SZÁNHÚZÓ KUTYÁK

A Nemzetközi Pedigré Szakaszverseny a világ egyik legrangosabb szánhúzó-versenye: 800 kilométernyi rohanás Wyoming hegyein át. A bátorság és a kitartás e 12 napos próbájára mindig januárban kerül sor. Az idén egy újonc is elindul, hogy összemérje erejét a sportág legjobbjaival. A mindössze 15 éves Rachael Scdoris a legfiatalabb hajtó, csapata mégis együtt futhat a legjobbakkal.

A szánhúzó kutyák valóságos vontatógépek: csak úgy repülnek a havon. Bár „csupán” háziállatok, mégis olimpiai szintű sportolók, akik naponta 100-110 km-t is képesek futni. A falka vezetője, Johnny, fajtája egyik legjobbika. Teljesítménye sok generációnyi tenyésztés és sok ezer kilométernyi edzés eredménye. Amint Johnny és a többi kutya a szánt a Sziklás-hegység felé húzza, Rachael végre megvalósíthatja álmát, amire hároméves kora – első szánhúzó élménye – óta vágyott. Az álom a Bachelor-hegy mellett fekvő Oregonban született. A lány családjának birtoka közel száz – főként husky-keverék – kutya otthona. Ezek a hobbiállatok a világ talán legjobb szánhúzó kutyái. A farm elsőrangú sportolók képzésére szakosodott.

Johnny is itt él társaival. Ő Rachel szánjának vezetője. Johnny tökéletes eb egy ilyen rendkívüli elszántságú, fiatal hölgy számára. Mialatt a többi tinédzser szórakozik, Rachael azért hajt, hogy az állóképessége a lehető legjobb legyen a verseny idejére.

A wyomingi verseny alatt Johnny és csapata gyakran akár 3300 méter magasra is felhág, hogy aztán ismét leereszkedjen a szeptinekkel és kilencven fokos kanyarokkal teli ösvényeken. És a csípős szél állandó kísérőjükül szegődik. A legtöbb éjszakát a hajtók fedél alatt töltik, a verseny során azonban háromszor a szabad ég alatt kell

hálniuk. A versenyzők fáznak, kimerültek és éhesek. A kutyák falánkul esznek. Érzékeny mancsaikat különleges kenőccsel ápolják. De vajon mitől olyan különleges Rachael a többi hajtó között? Nem csupán azért, mert ő a legfiatalabb versenyző, hanem azért is, mert gyakorlatilag teljesen vak. Minden lépésére, minden mozdulatára Johnny vigyáz. Rajta múlik, merre indul el a szán, merre halad tovább, és hogy képes lesz-e befutni a célba.

Szerencsére Johnny rendkívül megbízható, így Rachelnek nem kell tartania a versenytől. Vajon sikerül-e a világ 22 legjobb versenyzőjével felvenniük a harcot?

Megtudhatják a National Geographic Channel január 15-i műsorán, este 7.00-kor.

Január 15., 19.00, ismétlés másnap 8.00, 13.00

Decemberi–januári filmajánló

A természet varázslatos háza

Történet az esős évszokról, egy házról és egy kedves, idős hölgyről. Ők együttesen fonják a természet örök körforgásának varázslatos fonalát. Van egy ház a trópusi Ausztráliában, melyet mocsár és sötét esőerdő vesz körül. A házat Galmaráról nevezték el, a költő-énekesről, aki aggódott a jövőért. Emberek számára építettek, ám nyitott ajtóit és ablakai menedéket kínálnak a természetnek is. Az elmúlt 30 évben Margaret Thorsborne élt és él e házban, s tárt karokkal fogadja az erdő mézевőit, rágsálóit és pókjait.

December 20. 20.00

December 21. 09.00, 14.00

A legkisebb földönkívüli

Alacsony termetű és hatalmas, düllelt szemű van. Fejét úgy tudja körbe forgatni, hogy akár hátrafelé is tud nézni. Szétálló fülei a hang irányába fordulnak, kezei az emberére emlékeztetnek. Olyan, mintha egy földönkívüli lény élné a sűrű erdő mélyén. Most mindent megtudhatunk a rendkívül ritka és egyedülálló külsejű pápaszemes makiról!

December 21. 20.00

December 22. 09.00, 14.00

DINO-KERESKEDŐK

Kövület láz

Pekingben kínai tudósok harcolnak az idővel, hogy megmentsenek néhány ritka és egyedülálló fossziliát a fosztogatóktól. Az új, tudományos „aranyláz” során tudósok, paleontológusok, gyűjtők és kereskedők harcolnak a kövületekért. Úgy

tűnik, minden eladható. Kaliforniában a gyorsbeszédű kikiáltó, David Herskowitz bocsát árverésre leleteket gazdag klienseinek, akik között még egy Közel-Keletről származó herceg is található. Mindössze 20000 dollárt ér egy kardfogú tigris koponyája – olcsóbb, mint egy Salvador Dali-festmény. Dél-Dakotában a dinoszaurusz vadász Fred és Candy Nuss próbál újabb *Oviraptor*-leletre bukkanni, melyet a kövületkereskedő Mike Triebold „pokoli csirkének” nevez. Fred úgy érzi, hogy a dino-láz újra felüti fejét – biztos benne, hogy fog találni még egy nagyobb leletet is, ám ahhoz egy újabb sziklát kell megmozdítania.

Január 19. 19.00

Január 20. 08.00, 13.00

DINO-KERESKEDŐK

Lábnymotolvajok

A sötét éjszakában egy csapat „zavarosan halászó” paleontológus próbálja ellopni egy ritka *Stegosaurus* lábnyomait Északnyugat-Ausztrália egyik ősi szent területéről. A terület megszenteltetése problémát jelent a helyi őslakosoknak, akiket nem érdekel a fossziliák tudományos, eszmei és gazdasági értéke. A lábnyom számukra is nagyon fontos, hisz hiedelemviláguk részévé vált. Ráadásul nem ez az első eset, hogy megpróbálnak ellopni valamit a területről, hiszen Ausztrália kövületek tekintetében kiemelkedően gazdag terület. Ennek köszönhető, hogy a kereskedők is gyakran választják célpontjuknak a kontinenst. Ám vajon ki az, aki ellopna és eladná ezeket a csontokat? Csapjon le rájuk nyomozóink segítségével!

Január 19. 20.00

Január 20. 09.00, 14.00

Az orchideavadász

Egy évvel ezelőtt Tom Dyke ritka orchideafajok keresésére indult Kolumbiába.

A VADON 2002/4. számában megjelent kérdésekre a helyes válasz:

1. A bozóthús-válság elsősorban Afrika állatvilágát fenyegeti.
2. Bíró Lajos az a magyar tudós, aki kiemelkedő érdemeket szerzett Új-Guinea kutatásában.

Nyerteseink

György Ágnes Irma – 1026 Budapest

Györi Blanka – 1088 Budapest

Juhász Gábor – 5321 Kunmadaras

Korinek Attila – 2942 Nagyigmánd

Kovács Judit – 1181 Budapest

László Renáta – 2477 Vereb

Parrag Zsolt – 8900 Zalaegerszeg

Pokorni Zsófia – 3532 Miskolc

Selmeczi Csilla – Sárbogárd

Toldi Emese – 1037 Budapest

NYEREMÉNYJÁTÉK!

A National Geographic Channel és a Vadon közös játékának kérdései:

- Melyik hazai madárcsoport rendelkezik a papagájokhoz hasonló hangutánzó-képességgel?
- Miért nem sikerült házasítani a gepárdot?

A szerencsés nyertesek között a National Geographic térképcsomagjait sorsoljuk ki.

A megfejtéseket 2002. november 15-ig várjuk a következő címre:

1388 Budapest, Pf.: 66.

Ám az utazás nem várt fordulatot vett, amikor főhősünk emberrablók kezére került, akik kilenc hónapon keresztül tartották fogságban. Ám Tom nem tántorodott el céljától: néhány hónappal kiszabadulása után ismét visszatér a dzsungelbe. Ezúttal Pápua Új-Guineába, bolygónk legelszigeteltebb dzsungeléinek egyikébe utazik, ahol a világon egyedülálló növényvilág található. Tom reményei szerint felfedez itt egy új orchideafajt, amit szeretett nagymamájáról nevezhet majd el. Filmünk nyomköveti útját Pápua Új-Guinea őserdeiben, kutatását az ismeretlen orchideák után, és rettegését az újabb emberrablástól. Tartsanak vele!

Január 30. 22.00

Január 31. 11.00, 16.00

A szűkülő nappalok, az egyre hosszabbodó esték kínálják magukat az olvasásra.

Gyönyörű könyvek láttak napvilágot!

Virtuális világ ide, digitális Univerzum oda,

a könyv tartja magát, mert jó a valóságot

kézbe venni, átfogni, belecsendesedni...

Szép Karácsonyt kívánunk!

Angkor – A titokzatos Khmer Birodalom

Angkor templomainak varázslatos csodájáról sokan hallottak. Aki mélyebben szeretné megismerni az őket építők világát, e gyönyörű kiállítású, exkluzív album segítségével mesebeli utazást tehet Délkelet-Ázsia legfejlettebb kultúrájú birodalmába, az ezeréves történetre visszanyúló Khmer Birodalomba. Angkor bonyolult szimbolikájú, szigorú előírások szerint épített templomai csillogászati utalásokat tartalmaztak, mindenségmodellekként gyűjtői voltak azon tudásoknak, amit a khmerek az égi dolgokról tudtak. A khmerek egyedülálló kultúrát hoztak létre, mely ősi örökségükön túl magába olvasztott hindu és buddhista hatásokat is. Templomaik máig a világ legpompázatosabb építményei közé tartoznak. Nem fog rajtuk az idő liánokkal benőtt pusztítása: ott állnak, romjaikban is fenségesen a dzsungel közepén, hirdelve egy nagyívű birodalom emlékezetét. A kötet a khmer kozmológiától a mindennapi életig minden területét felöleli ennek az elvarázsolt kultúrának, képanyaga pedig lenyűgöző gazdagságú – mint Angkor maga.

M. Zs.

(Marilia Albanese: Angkor – A titokzatos Khmer Birodalom, Officina '96 Kiadó, 2002)

Mir – susne – hum (Világügyelő Férfi)

A kétkötetes tanulmánykötet Hoppál Mihály folklorista, etnológus, az Európai Folklor Intézet igazgatója tiszteletére jelent meg. Az „ajándékkötetre” jellemző, hogy szerzői tudásuk legjavát adják közre egy-egy tanulmány formájában, ezért igazi örömkönyv. Sokfélesége, színgazdagsága miatt igazán élvezetes olvasmány: a közel hetven szerző jóvoltából átfogó képet kaphatunk a folklorisztika, mitológiai kutatás, szociál-antropológia eredményeiről.

A címben megjelenő Világügyelő Férfi a vogul mitológia egyik legfontosabb istensége, közvetítő az emberek és az égi főisten között. Feladata meglátni és elrendezni a dolgokat. Meglátni és elrendezni: két kulcsfogalom életünkben is. A kötet olvasása során kincsesláda nyílik meg számunkra: hagyományaink, szellemi-kulturális javaink gazdag gyűjteménye, melyek meglátása (és megőrzése) segít minket „elrendeződni”, megtalálni helyünket a világban.

M. Zs.

(Mir – susne – hum / Világügyelő Férfi Tanulmánykötet Hoppál Mihály tiszteletére; Akadémiai Kiadó, 2002)

Egyiptom magasból

A varázslatos Egyiptom világát ezúttal egészen más szemszögből láthatjuk meg a gyönyörű kiállítású album jóvoltából: olyan rálátással tekinthetünk erre a drámai ellentétekkel teli, lenyűgöző országra, ahogy szokványos utazásnál soha. A múlt és a jelen egymás mellett élése, a változatos természeti formák látványa innen, madártávlatból egészen újszerű élményt ad. Felülről tökéletesen átlátható az egykori szakrális építkezés rendje, átgondoltsága, a templomok szerkezete – s ami újszerű: mindez egy albumban kap helyet a természeti környezet mesebeli szépségű formáival és az emberlakta tájjal.

M. Zs.

(Marcello Berinetti: Egyiptom a magasból, Geographia Kiadó, 2002)

Első házam vala...

Faragott kapuk és síremlékek – az élet és az elmúlás megidézői. Nem véletlen a párosítás: mindkettő kiemelt ponton áll, két világ határán. A kapu a magánélet jelentő otthon és a közösségi tér, a külvilág elválasztóvonalán öröklik, míg a földi létből való kilépés határán a síremlék emelkedik. Mindkettő egy-egy világ bejáratát jelenti, s így óvni, védeni kell ősi, mágikus erejű jelekkel. A kapcsolat tehát a kapuk faragásai és a sírjelek között máris tapintható. Kútvolgyi Mihály fotói a Maros, Nyárad és Kis-Küküllő vidékére visznek el minket, Péterfy László szobrászművész érzékeny írása pedig értő bevezetést ad ehhez a világhoz.

M. Zs.

(Kútvolgyi Mihály–Péterfy László: Első házam vala..., Timp Kiadó, 2002)

A kacagó koponyák földjén

Dr. Hangay György minden könyvét köszönetnyilvánítással kezdi. Én most e recenziót szeretném ezzel kezdeni, mindenekelőtt megköszönni a szerzőnek (akit barátomként is tisztelhetek), hogy megírta ezt a könyvet. A kötet szerint jómagam mint szaklektor szerepelek, ám rögvest hozzáteszem: ez így nem igaz! Ugyanis ezt a könyvet nem kellett lektorálni. Minden adat, név, hely, mondat, szó már a kéziratban is a helyén volt, így hát nem is volt más dolgom, mint a karosszékben hátradőlve végigolvasni a szöveget. Mit olvasni: falni! Hiszen a gördülékenyen megírt oldalak annyi érdekességet tartalmaznak, hogy egy igazi természetvizsgáló aligha tudja letenni a könyvet. Még aki nem vonzódik különösebben a természethez, az is minden bizonnyal értékelni fogja, mint remekül megírt útleírást. Vajon miben rejlik Hangay György titka? Talán abban, hogy ő nem öt könyvből írja a hatodikát, hanem minden egyes kötete személyes élményeken alapul. No meg abban, hogy mindennek utánanéző, precíz, adataira bízton lehet számítani (nagy ritkaság ez manapság!) – és persze abban, hogy semmivel össze nem téveszthető, egyéni humora van. Itt van tehát az új könyv, *A kacagó koponyák földjén*. Elutazhatunk a szerzővel az ősi tevékenységüket talán titokban még mindig folytató fejedelmek közé, olvashatunk a sziget hihetetlenül gazdag és érdekes állatvilágáról, emberekről, népekről és még megannyi érdekes témáról. A kacagó koponyák földjén az a könyv, amelyet többször is érdemes elolvasni... és nem szabad kölcsönadni!

K. Zs.

(Hangay György: *A kacagó koponyák földjén*, DNM Kiadó, 2002)

KÖNYVJELZŐ

A KÉK MADÁR

Az ismert ornitológus szerző újabb elbeszélései. Schmidt Egon gördülékeny stílusban megírt könyve a hazai tájakról, állatokról és emberekről szól.

(Anno Kiadó, 2002)

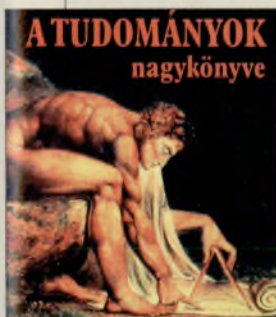

A KELETI ÉS DÉLI KÁRPÁTOKBAN

A Budapesti Állatkert egykori igazgatójának, a nemzetközi hírv zoológusnak minden természetbaráthoz szóló élménygyűjteménye

(Dénes Natur Műhely Kiadó, 2002)

A tudományok nagykönyve

Végre egy igazán alapos könyv „a” tudományokról! Mindarról, amit a tudományos eredményekről az olvasónak tudnia illik. A tudományok nagykönyve valóban nagy, több kilogrammos kötet – ám még súlyosabb, ami benne van. Az oldalakon ugyanis 250 biológiai, csillagászati, geológiai, matematikai, régészeti és számos egyéb tudományterület kutatási eredményei sorakoznak fel.

Néhány cím ízelítőül: A geocentrikus világegyetem, Az ősmaradványok, A jégkorszakok, Gének az öröklődésben, A nyelvi ösztön, A csimpánzok viselkedése és mások. A könyv persze nem csupán magukról a tudományos eredményekről íródik, hanem sokkal inkább azokról az emberekről, akiknek a felfedezéseket köszönhetjük. Külön szólni kell a képanyagáról, amely szinte önálló életet él. Igaz, az egyes ábrák és fotók természetesen szervesen kapcsolódnak az adott fejezethez, ám önmagukban is olyan yira szépek, hogy érdemes bennük külön-külön is elgöngyöröködni.

K. Zs.

(A tudományok nagykönyve, Kossuth Kiadó, 2002)

Ausztrália, Óceánia

Alighanem a Karácsonyi Könyvvásár egyik slágere lesz a Kossuth Kiadó gondozásában megjelenő Kontinensről kontinensre sorozat új, *Ausztrália, Óceánia* című kötete. Nem

véletlenül, hiszen a szerző – aki egyúttal a sorozat szerkesztője – olyan világba kalauzolja el az olvasót, ahol még viszonylag kevés hazánkfia járt. Ám ez a maroknyi magyar mégis kitörőhözhatóan beírta magát e terület történelmébe: Xantus János, Bíró Lajos vagy éppen a most alkotók közül dr. Hangay György nemzetközi szaktekintélynek számítottak és számítanak ma is. Büszkéek lehetünk rájuk, különösen, ha éppen e könyv olvastán felviláglik bennünk, milyen nehéz körülmények között is kutattak.

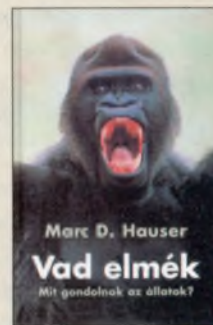
Ausztrália és Óceánia más világ, mint a nekünk már nagyon is megszokott Európa. Más, és ezért (is) megismerésre érdemes. E célt szolgálja a könyv, amely nem csupán gördülékeny stílusával, hanem parádés képeivel is elbűvöli az olvasót.

K. Zs.

(Dr. Vojnits András: *Ausztrália, Óceánia – Kontinensről kontinensre 5*, Kossuth Kiadó, 2002)

Vad elmék

Már a könyv alcíme is érdekes: *Mit gondolnak az állatok?* Az oldalakról pedig kiderül, mit gondolunk mi arról, hogy mit gondolnak az állatok. A rendkívül részletes, modern felfogású könyv

főszereplői a patkányok, majmok, cetek, elefántok és társaik – és persze a kutatók, akik a pszichológia, idegészet, evolúciobiológia, nyelvészet és egyéb tudományok segítségével kísérleteznek, hogy „megfejtse a megfejthetetlen”: hogy milyen gondolatok is lakoznak, mondjuk, egy kutya fejében.

K. Zs.

(Marc D. Hauser: *Vad elmék*, Vince Kiadó, 2002)

MI-ÚJSÁG AZ-ÁLLAT- KERTBEN?

Összeállította: Hanga Zoltán

A HIÉNÁK VISSZATÉRTEK!

Balogh Zoltán felvételei

Az uralkodó vélekedés ellenére a hiénákban semmi visszataszító és ellenszenves nincsen. Bár kétségtelen, hogy „nem a szépségükkel hódítanak”, a hiénák valójában roppant érdekes állatok. Akinek a hiéna név hallatán valamiféle negatív kép, netán a „sírásó hiénák” évszázados sztereotípiája ötlük eszébe, nyilván nehezen hiszi el, hogy ezeknek az állatoknak is akadnak barátai (csupán sajtójuk rossz, amit itt, a Vadonban igyekszünk ellensúlyozni). Mindenesetre Állatkertünk régi adósságát törleszti azzal, hogy – néhány évnyi szünet után – újra bemutatjuk a csíkos hiénákat (*Hyaena hyaena*).

A csíkos hiéna elterjedési területe meglehetősen nagy. Észak- és Kelet-Afrikában éppúgy előfordul, mint Ázsia bizonyos területein, így a Közép-Keleten, valamint Indiában is. Voltaképpen kétféle életteret részesít előnyben: a trópusi szavannák nyílt, füves, bozótos vagy ligeterdős térségeit, és a hasonló növényzetű, de sziklával tarkított hegyvidéki élőhelyeket.

Az a tény, hogy a csíkos hiéna dögevő, bizonyára nem számít újdonságnak senki számára. De azt már kevesen tudják, hogy a hiénák néha maguk is vadásznak: különféle rágcsálókat, nyulakat, hüllőket és apróbb madarakat zsákmányolnak. Emellett gyümölcsökkel és rovarokkal egészítik ki étrendjüket.

Maga a dögevés a legtöbb ember számára visszatetsző dolog. Pedig a természet háztartása szempontjából nagyon fontos, hogy legyen olyan élőlény, amely gondoskodik a tetemek eltakarításáról. Helyes volna

ezért a hiénákat nem „visszataszító hullarablónak”, hanem a természet „közegészség- és járványügyi felelőseinek” tekinteni. A csíkos hiénák egyébként leginkább zebrák, gnúk, impalák és különféle gazellák tetemeit tüntetik el.

A dögevő életmód a hiénák testfelépítésre is jelentősen rányomta a bélyegét. Mivel aktívan csak alkalmilag vadásznak, nincs szükségük nagy gyorsaságra. Éppen ezért végtagfelépítésük nem is igen tesz lehetővé 8–10 km/óránál nagyobb sebességet. A rágóizmok viszont igen erőteljesek, és így a hiénák lényegesen erősebb harapásra képesek, mint a nagytestű csúcsragadozók. Az oroszlánok és a leopárdok ugyanis válogathatnak, és megtehetik, hogy az elejtett zsákmánynak csupán a puhább részeit csemegézik ki. A hiénáknak azonban erre nincs lehetőségük. Sokszor a szívósabb szövetekkel, csontokkal kell beérniük, ezért számukra létszükséglet, hogy erőteljes harapásuk legyen.

A hiénák érdekes tulajdonsága, hogy társadalmukban a nőstényeké a vezető szerep. A csíkos hiénáknál nincs kitüntetett szaporodási időszak: gyakorlatilag az év bármely szakában sor kerülhet a szaporodásra. A nőstények 88–92 napos vemhességi idő elteltével hozzák világra utódaikat. Egy-egy alomban akár 4–6 kölyök is lehet, de arra is akad példa, hogy csak egyetlen utód születik. A hiénák gondos szülők: amint a kölykök elérik az egyhónapos kort, az anyaállat rendszeresen hordja nekik a táplálékot, és egy teljes éven át folyamatosan gondoskodik róluk.

A mi hiénapárunk október 21-én érkezett meg a Pécsi Állatkertből. Voltaképpen csak visszaköltöztek, hiszen eredetileg is a mi Állatkertünk lakói voltak. 1996-ban azonban kihelyeztük őket a mecseki kertbe. Akkor azért kellett átmenetileg elköltözniük, mert a farkasok kifutójának megnagyobbításához szükség volt a hiénák helyére is. Most azonban – az egykor oroszlánok által használt sziklakifutóban – ismét helyet tudunk adni ezeknek az érdekes jószágoknak.

JÖJJÖN MELEGEBB ÉGHAJLATRA!

November 1-től 2003. március 1-ig ingyenes a belépés az állatkerti Pálmaházba. A fedett Pálmaház varázslatos környezetével télen is kellemes klímájú területe az Állatkertnek; igazi felhőtlen kikapcsolódást nyújt családoknak, felnőtteknek, nyugdíjasoknak egyaránt.

ÚJ BÉRLETEK GYERMEKEKNEK, FELNŐTTEKNEK ÉS NYUGDÍJASOKNAK!

Régi törekvésünk, hogy közönségünket minél gyakoribb látogatásra csábítsuk. Hiszen a Kertben oly sok az élmény és a látnivaló, hogy egyetlen alkalommal szinte lehetetlen a sokszínű gyűjtemény alapos megismerése! A gyakoribb látogatást kedvezményes bérletekkel segítjük, hogy minél több érdeklődő számára legyen rendszeresen elérhető az állatkerti élmény. A 2003-as esztendőben új bérletkonstrukciót vezetünk be.

A felnőtt bérlet ára 3990 Ft,

a gyermekbérlet ára pedig 2990 Ft lesz,

ami azt jelenti, hogy már négy belépés után sokkal kedvezőbb bérletet vásárolni, mint egyszeri belépőjegyet.

A bérlettel egész évben, január 1-től december 31-ig korlátlan számú alkal-

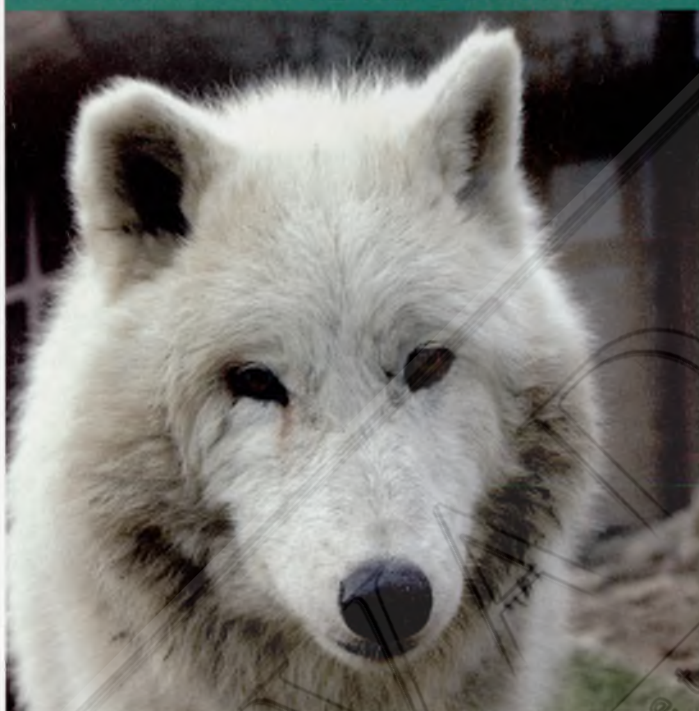
lommal látogatható az Állatkert. Ráadás ajándékként minden bérlethez egyéves Vadon- vagy Süni-előfizetést (mindenki kiválaszthatja, melyik a kedvére való) is ad ajándékba a Kert.

Az új felnőtt- és gyermekbérletek november elsejétől már megvásárolhatók az Állatkert pénztáránál. Lehetőség van tehát arra, hogy állatbarát látogatóinknak családtagjaik akár karácsonyi meglepetést is szerezzenek egy-egy bérlet ajándékozásával.

Az említett bérletek mellett januártól érvényes, rendkívül kedvező árú nyugdíjasbérlet bevezetését is tervezzük.

Ez a bérlet várhatóan 2000 forintba fog kerülni, a 2003-as év valamennyi hétköznapjára érvényes lesz, és természetesen ehhez a jegyhez is jár az egyéves előfizetés.

A FARKASOKTÓL AZ UGRÓNYÚLIG

A hiénák mellett öt sarki farkas is érkezett hozzánk a Pécsi Állatkertből: Rajtuk kívül bikasiklóval, amerikai ökörbékával, lombleguánnal és sárkányagámával, valamint egy különleges izeltlábúfajjal, az ostorlábúval gyarapodott Állatkertünk gyűjteménye. Az ősszel született állataink közül két nőtényi lámacsikó (október 16-án és 17-én láttak napvilágot), az október 23-án született ifjú sörényes juh és a régóta várt ugrónyúl-kölyök érdemel külön is említést.

EGYMILLIOMODIK LÁTOGATÓ

November 5-én délelőtt negyed tizenket-tőkor lépett át a Fővárosi Állat- és Növénykert főkapuján a Kert idei egymilliomodik látogatója. Milliomodikként a péceli Soós Sándor brassói rokonaival, köztük két kisgyermekkel érkezett az Állatkertbe. A bejáratnál dr. Persányi Miklós, az Állatkert főigazgatója fogadta az egymilliomodik belépőjegy boldog tulajdonosát, aki a 2003. évre szóló állatkerti bérletet, egy plüssoroszlánt, a Neckermann Utazási Iroda jóvoltából 150 ezer forintos utazást, a Szerencsejáték Rt. támogatásaképpen pedig 15 ezer forint értékben kaparós sorsjegycsomagot kapott ajándékba. Ugyancsak a Szerencsejáték Rt. ajándékként e napon minden látogató a 135 ezer Ft-os készlet erejéig stílusosan egy-egy „Állatkölyök” elnevezésű kaparós sorsjegyet kapott, amelynek egyébként a legnagyobb nyerési osztálya kétmillió Ft. Tehát annak se kellett csüggednie, aki nem egymilliomodikként érkezett, hiszen ettől még – egy kis szerencsével – akár milliomost is távozhatott.

ZOOSCAR DÍJ

Ugyancsak november 5-én adta át dr. Persányi Miklós, az Állatkert főigazgatója az idei Zooscar díjat Elek Lászlónak, a Magyar Rádió szerkesztő-riporterének. Elek László színvonalas szakmai munkájának elismeréseként kapta a díjat, mivel rádiós riportjaiból mindig érződött a tenni akarás, a segítőszándék és a szeretet az Állatkert lakói és egykori munkahelye iránt.

Az 1997-ben alapított Zooscart évente egyszer adja át a Kert főigazgatója munkájuk elismeréseként azoknak az újságíróknak, média- és közéleti személyiségeknek, akik áldozatkész, korrekt szakmai tevékenységükkel leginkább támogatják a Fővárosi Állat- és Növénykert küldetésének és céljainak megvalósítását. A díjat az elmúlt évek során ifj. Kollányi Ágostonnak, Angyal Gábornak, Rózsahegy Tibornak és Ráday Mihálynak ítéltek oda.

Turákók, rigók, rulrulok

Csipetnyi trópus költözött Veszprémbe – több évtized után végre sikerült teljesen felújítani az állatkert madárbázát. A központi részen trópusi növények pompáznak, kis patak csörgedezik. A látogatók feje felett ritka trópusi madarak röpdösnek, eddig nem látott perzsa- és violaturákók, zöldszánú galambok, dayalrigók énekétől hangos a csarnok. A világ legkisebb tyúkféléi, a délkelet-ázsiai rulrulok pedig a bokrok között szaladgálnak, mint kis „tollas labdacsók”, s bizony türelemmel kell lennie annak, aki szeretné őket megpillantani.

Tágas ablakokon át tekinthetők meg azok a fajok, amelyeket nem lehet a csarnok állataival együtt tartani. A nagy madárfogyasztóként ismert kajmánok közül két faj is látható, egy másik férőhelyen pedig két, szintén dél-amerikai tukán hatalmas csőrében és pompás tollában gyönyörködhetünk. A mókusmajmok részlege még üresen áll: az állatok érkezésére néhány napot várni kell. Úgyszintén kialakítás alatt áll még a Hollandiából ajándékba kapott szurikátapár ideiglenes férőhelye. Ezek az állatkák csak rövid ideig élnek itt, számukra később új kifutó és állatház épül. A Madárbázához tágas kifutók és röpdék is kapcsolódnak, így minden állat élvezheti a közvetlen napfényt vagy éppen a langyos esőt.

A tervek szerint tavasszal újabb látványos állatkifutók átadására kerül sor. Ilyen lesz például a hatalmas kamcsatkai medvék 2000 négyzetméteres, nagy medencével ellátott új otthona, sőt úgy tűnik, néhány nagymacska lakásgondjai is megoldódnak. Természetesen ezekről az újdonságokról a későbbiekben beszámolunk lapunkban!

K. Zs.

A szerző fékvételei

VADON
A Göncöl Alapítvány és a Fővárosi
Állat- és Növénykert kéthavi folyóirata
IX. évfolyam 2002. 6. szám

Göncöl
Alapítvány

Következő lapszámunkat februártól keresse az újságárosoknál!

Kiadja a Göncöl Alapítvány (2600 Vác, Ilona u. 3.), az IUCN tagja

Felelős kiadó: Kizsel Vilmos, a Göncöl Alapítvány elnöke

Főszerkesztő: Kovács Zsolt (kovacszsolt@vadon.hu) • Szerkesztő-olvasószerkesztő: Mirtse Áron (mirtsearon@vadon.hu)

Szerkesztő-képszerkesztő: Górr András (gorandras@vadon.hu) • Kulturális szerkesztő: Mirtse Zsuzsa (mirtsezsuzsa@vadon.hu)

Címlapterv: AKCÍO – Fendrik Péter • Művészeti vezető: Ekart Zoltán • Nyomdai előkészítés: RECENT Kft.

Nyomda: Offset és Játékkártya Nyomda Rt. Felelős vezető: Lénárd Miklós • Szerkesztőségi titkár: Órhegyi Attiláné

A szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Vadász u. 29. • Levélcím: 1242 Budapest, Pf.: 455. Tel./fax: 302-5832 • E-mail: szerk@vadon.hu

A lap fő támogatói:

Környezetvédelmi Minisztérium, Miniszterelnöki Hivatal,
National Geographic Channel, Nemzeti Kulturális Alapprogram,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Oktatási Minisztérium

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

OKTATÁSI
MINISZTERIUM

Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt., a regionális részvénytársaságok,
a Budapesti Hírlap Rt. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Levél- és Hírlapüzletági Igazgatósága (LHI).
Belföldi előfizetés: Budapesten az LHI ügyfélszolgálati irodáinál, a hírlapkézbesítőknél, a Hírlapelőfizetési Irodában (HELIR – Budapest, Orczy tér 1.,
levélcím: HELIR 1900 Budapest), vidéken a postáknál és a kézbesítőknél.
Külföldi előfizetés: a Hírlapelőfizetési Irodában (HELIR – Budapest, VIII. Orczy tér 1., levélcím: HELIR 1900 Budapest)
Meg nem rendelt kéziratokat és képeket nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

ISSN: 1586 - 0434

Jöjj, láss és... NYERJ!

KalandoZoo

címmel országos családi vetélkedősorozat indul
a PACO Produkciós Iroda szervezésében,
a Fővárosi Állat- és Növénykert
és a SÜNI magazin közreműködésével

A KalandoZoo vetélkedőre családok vagy iskolás csapatok jelentkezhetnek, melyek legfeljebb négy gyerekből és két felnőttből (szülő, tanár) állhatnak. A játékba bárki bekapcsolódhat, aki megvásárolja a kérdések megválaszolásához szükséges segédanyagokat, azaz – előfizet a Süni magazinra – és megrendeli a KalandoZoo a Fővárosi Állat- és Növénykertben című műsoros videokazettát.

A vetélkedőhöz szükséges kezdőcsomag ára 5500 Ft, ami tartalmazza

- a Süni magazin egyéves előfizetését,
- a videokazetta árát,
- a kitöltendő tesztlapokat,
- a csomagolási és postaköltséget.

Aki már tagja a Süni Egyesületnek, az a csomagot 500 Ft kedvezménytel, azaz 5000 Ft-ért rendelheti meg.

A kezdőcsomagot a Süni magazin közepére befűzött szelvényen rendelheted meg. A vetélkedő részleteiről bővebben a Süni és a Vadon magazin következő számában olvashatsz.

Az első ezer jelentkező csapat értékes ajándékokat is kap a kezdőcsomagban a kazetta és a Süni magazin mellé:

- telefonkártyát 800 Ft értékben
- családi bobbálya-bérletet, amelyet egész évben felhasználhattok
- ajándékkönyvet az állatvilágról
- Libri törzsvásárlói kártyát
- Eszkimó jégkrémutalványt 1000 Ft értékben, mely beváltható a Budapesti Állatkertben
- Családi állatkerti belépőt a Fővárosi Állat- és Növénykertbe 6 fő (2 felnőtt és 4 gyerek) részére 2200Ft értékben.

Fődíjak:

- I. • Családi utazás a Londoni Állatkertbe
• Egy-egy Seiko karóra a csapat minden tagjának
• 100 000 Ft-os könyvutalvány
- II. • 1 hét adriai jacht-túra
• 80 000 Ft-os könyvutalvány
- III. • 1 hét balatoni jacht-túra
• 60 000 Ft-os könyvutalvány

Együttműködő partnerek

VADON
természet • kaland • tudomány